

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice
Școala Doctorală de Filosofie și Științe Social-Politice
Specializarea **Sociologie**

REZUMAT

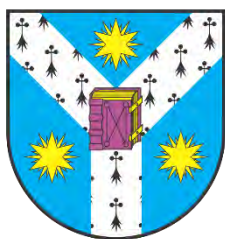
TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator:

Profesor univ. dr. Nicu Gavriluță

Doctorand:

Victor Stoica

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice

Școala Doctorală de Filosofie și Științe Social-Politice

Specializarea **Sociologie**

VALORI ÎMPĂRTĂȘITE ȘI RISCURI PERCEPUTE

SCHIMBĂRILE TEHNOLOGICE CA FACTORI DECLANȘATORI AI FRICII

Coordonator:

Profesor univ. dr. Nicu Gavriluță

Doctorand:

Victor Stoica

Iași, 2024

Cuprins

Introducere	4
Motivație	5
Cadrul conceptual	7
Limite ale cercetării.....	8
Mulțumiri	9
Metodologie.....	11
Ipotezele cercetării și întrebările de cercetare.....	12
Rezumatul lucrării	13
Datele cercetării empirice.....	17
Datele chestionarului.....	18
Datele interviurilor.....	22
Concluzii	25
Concluzii teoretice	27
Concluziile cercetării empirice	28
Perspectivele cercetărilor viitoare și recomandări.....	31
Bibliografie	32
Articole.....	32
Cărți.....	39
Surse WEB	45
Anexe	51

Introducere

Această lucrare doctorală intenționează să evidențieze legăturile dintre valorile pe care oamenii le împărtășesc, de exemplu valori ideologice, spirituale, religioase, preferințe sexuale, sociale, etice, etc și modul în care sunt percepuți factorii de risc și cum în acest context diferitele schimbări tehnologice ajung să producă o stare de frică personală dar și colectivă, element ce poate degenera în anomie socială, instabilitate economică și politică.

Având în vedere toate evenimentele petrecute în ultimii ani, am considerat că o lucrare realizată pe această temă ar fi de un interes major atât pentru comunitatea științifică, cât și pentru fiecare individ. Evenimentele recente la care mă refer sunt criza COVID, care încă există, apariția, lansarea și implementarea tehnologiilor noi, comunicarea 5G, pașaportul biometric, buletinul digital, vaccinul împotriva virusului, schimbările climatice și altele. Am studiat legătura dintre aceste fenomene și cum sunt ele percepute de oameni în funcție de valorile împărtășite de aceștia, dar și cum sunt percepute riscurile în aceste direcții.

Un alt aspect pe l-am analizat este legătura dintre cele menționate mai sus în contextul unor probleme de actualitate globală cum ar fi societatea digitală, libertatea de exprimare, schimbările climatice și pandemia.

Având în vedere impactul fricii, și mai ales al fricii colective, o analiză serioasă pe această temă, ce cuprinde elemente din domeniile sociologiei, științelor politice, al psihologiei și al statisticii, ar putea fi de maxim interes pentru comunitatea științifică, pentru dezvoltarea anumitor politici publice dar și pentru oricine altcineva ar fi curios.

Motivație

În primul rând, aș dori să precizez că această temă se află în legătură continuă cu diferitele subiecte pe care le-am studiat de-a lungul anilor la licență și la masterat, fiind mai ales în legătură cu lucrările de licență, respectiv de disertație, prima fiind realizată pe o temă sociologică legată de ideologie și valori, iar cea de a doua, pe o temă de științe politice, libertatea de exprimare în societatea digitală, informație și cenzură în mediul online.

Altă motivație ar fi aspirația personală față de aceste domenii, pe care pot spune cu sinceritate că le studiez cu cea mai mare plăcere, aspect ce a fost ușor de observat în ultimii ani de studii.

Încă un motiv ar fi acela că am observat personal cum legăturile menționate în titlu afectează semnificativ comportamentul oamenilor în societate, dar și cum eu personal am fost afectat de acestea, la fel ca și alte persoane cunoscute.

Pare evident faptul că frica generată de tehnologie poate avea efecte devastatoare asupra societății și poate produce schimbări extreme în comportamentul uman. Aceste schimbări pot fi generate de sentimente de instabilitate sau de pierdere a stilului de viață, sentimente accentuate de către schimbările tehnologice. Pe măsură ce progresăm, devine din ce în ce mai importantă înțelegerea fricii ca fiind un factor important în analiza comportamentului uman și a relațiilor sociale.

Consider că este esențială realizarea unor studii comprehensive și interdisciplinare care să exploreze legăturile dintre comportamentul uman și tehnologie. Aceste studii ar trebui să ia în considerare modul în care tehnologia influențează sentimentele de frică și de risc, precum și efectele pe care acestea le produc asupra indivizilor și a societății în ansamblu. Un astfel de studiu ar putea ajuta la prevenirea unor evenimente negative ce ar putea avea efecte devastatoare asupra societății.

Dacă vom încerca o sistematizare a literaturii consacrate percepției riscului în legătură cu tehnologia, vom remarca că, indiferent de pretenția cercetărilor de a acoperi o arie cât mai vastă a fenomenului și de a atinge o importantă profunzime teoretică și empirică, vor rămâne anumite linii și direcții de cercetare care sunt analizate insuficient. Mai mult, pe lângă faptul că lucrările dedicate percepției riscului nu reușesc să acopere într-un mod satisfăcător întregul areal geografic, politic, social și cultural pe care acesta se stabilește și se dezvoltă, ele sunt și disproporționate dacă luăm în calcul interesul acordat de cercetători anumitor continente, regiuni sau state, în detrimentul altora.

În același timp, dacă vorbim despre riscuri în strictă legătură cu tehnologia și nu doar cu valorile, încercările de a realiza astfel de studii au fost ori aproape inexistente ori în număr foarte redus. În literatura de specialitate există lucrări dedicate percepției riscului tehnologic din Europa Occidentală sau din Americi, dar observăm, la o primă vedere, că analizele privind percepția riscului tehnologic din restul continentelor sau regiunilor – Europa de Est, Africa, Asia - sunt lăsate pe plan secund. Analiza prezentă este realizată în urma nevoii de a aprofunda studiul riscului și legătura dintre percepția riscului și avansul tehnologiei în legătură cu valorile personale ale indivizilor.

Pe parcursul lucrării am menționat diverse lucrări ce au legătură cu percepția riscului și cum diverși cercetători au abordat acest domeniu, evidențiind spre final modul în care aceste percepții se pot schimba de la o generație la alta și chiar într-un mod mai alert.

Totodată, deși tema riscului a mai fost abordată de alți cercetători mai ales în ultimul secol, lucrări care vor să studieze această temă dar în legătură strictă cu tehnologia și evoluția acesteia au fost realizate în număr foarte mic ori și nu sunt de actualitate, mai ales dacă ne referim la noile tehnologii și nu la cele din trecut.

Din acest motiv, viitoarele cercetări în acest domeniu vor veni cu o serie de completări semnificative nu doar în direcția analizei și percepției riscului, cât și a modului în care valorile individuale s-au modificat și cum, în același timp, aceste valori au modificat și percepțiile riscurilor. Astfel, consider că o concluzie firească a ceea ce am început acum 5 ani, ar fi o lucrare pe tema menționată în titlu.

Cadrul conceptual

Următorul cadru conceptual prezintă principalele dimensiuni ale cercetării și presupusele relații dintre acestea.

Pentru acest cadru conceptual am ales pentru început doar elementele menționate mai sus, acestea putând să fi extinse cu ușurință. Am introdus câteva noțiuni de ideologie și am corelat elementele relevante între ele.

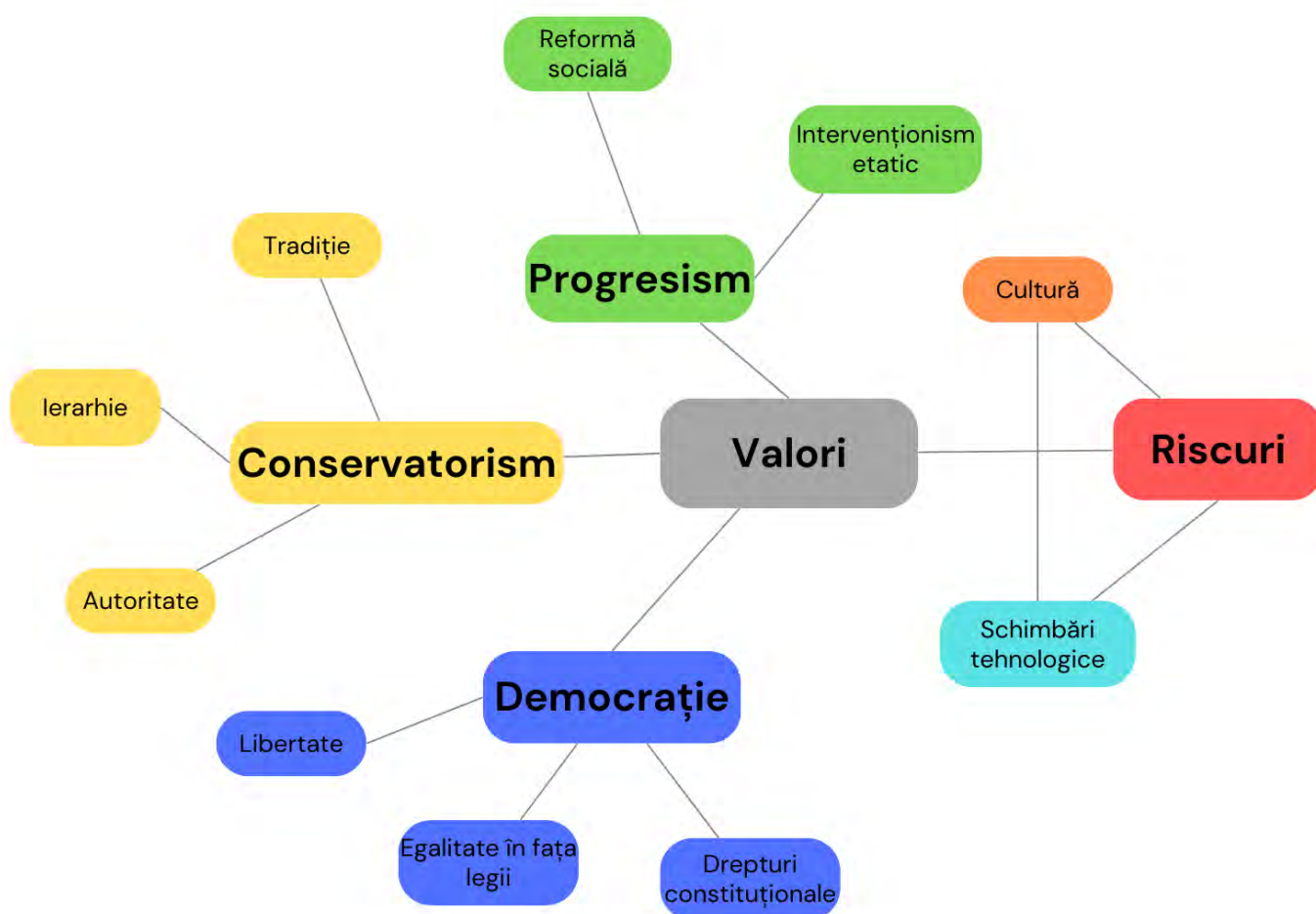

Figura nr. 1 - Cadrul conceptual

În cadrul conceptual de mai sus am ilustrat legăturile principale dintre ideile abordate în această lucrare. Cele mai relevante dintre acestea sunt valorile, riscurile și schimbările tehnologice, fiecare având alte subcategorii relevante. Astfel încât, așa cum am dezvoltat și în capitolele următoare, itemul conservatorism are trei subcategorii relevante: tradiție, ierarhie, autoritate, itemul democrație are trei subcategorii: libertate, egalitate în fața legii și

drepturi constituționale, iar itemul progresism este împărțit între reformele sociale, intervenționismul etatic și valori generale progresiste. În directă legătură cu aceste trei categorii mari de valori se află itemul riscurilor percepute, element care este direct corelat cu schimbările și evoluția tehnologiei alături de factorul socio-cultural.

În dezvoltarea acestora, am detaliat câteva caracteristici relevante ale ideologiilor pe care le voi menționa ulterior și pe care le-am separat în categorii de valori și credințe. În această direcție am utilizat diferite teorii din sociologie, științe politice și psihologie, pentru a ajunge la o concluzie cât mai comprehensivă.

Limite ale cercetării

În cadrul acestei cercetări, putem identifica diverse limitări care trebuie luate în considerare în interpretarea și analiza rezultatelor. În primul rând, este important de remarcat că eșantionarea este posibil să fie restrânsă, cu un grup de respondenți specific și nu reprezentativ pentru întreaga populație sau la extinderea concluziilor la nivel global sau la subpopulații mai largi. Aceasta poate duce la rezultate ce nu pot fi generalizate la întreaga populație, limitând astfel validitatea externă a cercetării. Problema poate apărea din diverse motive, cum ar fi selecția subiectivă, convenabilă sau accesibilitatea limitată la populația țintă.

De asemenea, s-a constatat că există un posibil *bias* de răspuns în rândul respondenților, care ar fi putut furniza răspunsuri influențate social sau contextuale, ceea ce ar putea afecta precizia percepțiilor de risc și a valorilor exprimate în chestionar. Acest tip de *bias* poate apărea atunci când există discrepanțe între răspunsurile date de participanți și realitatea comportamentelor sau atitudinilor lor. Motivele pentru care acest *bias* poate apărea variază și pot include dorința acestora de a fi percepuți într-un mod pozitiv, amintiri inexacte sau înțelegerea greșită a întrebărilor.

Un alt aspect important este legat de instrumentul de măsurare utilizat, respectiv chestionarul și interviul. Validitatea și fiabilitatea acestora pot influența calitatea datelor colectate și, implicit, interpretarea rezultatelor. De asemenea, trebuie să luăm în considerare subiectivitatea în interpretarea datelor, deoarece valorile și percepțiile sunt în mare măsură subiective și pot varia în funcție de interpretarea cercetătorului.

În plus, este important de menționat că schimbările în timp pot influența percepțiile și valorile. Alt factor important legat de timp dar și de tema aleasă îl reprezintă faptul că

vorbim într-o mare măsură despre tehnologie, iar aceasta evoluează mai accelerat în prezent decât oricând în istorie iar percepțiile legate de aceasta, de riscuri sau avantaje se pot modifica foarte rapid. Datele adunate reflectă momentul în care au fost colectate și își pot modifica relevanța și aplicabilitatea în viitor.

De asemenea, contextul cultural poate juca un rol semnificativ în percepțiile de risc și valorile individuale. Această cercetare s-a desfășurat într-un context cultural specific, ceea ce poate limita extinderea rezultatelor la alte culturi sau societăți.

Un alt element ce poate influența modul în care au fost alese răspunsurile îl reprezintă termenul de **disavowal**¹. Acest termen a fost definit de Sigmund Freud, reprezentând o formă de negare sau de abnegație, ce ar reprezenta un mecanism psihologic de apărare în care o persoană se confruntă cu un fapt ce este prea inconfortabil pentru a-l accepta și îl respinge în schimb, insistând că nu este adevărat în ciuda a ceea ce pot evidenția alte dovezi copleșitoare.²

Mai ales în contextul de față, acest termen se referă la faptul că respondenții având la îndemână o multitudine de variante de răspuns de la complet acord la complet dezacord, iar întrebările fiind specifice, mulți dintre respondenți vor putea să „se dezică” de orice păreri mai „tari” în detrimentul unor păreri mai puțin extremiste decât ar recunoaște dacă ar fi avut mai puține variante de răspuns.

În același timp, în cazul interviurilor poate apărea o problemă legată de variabilitatea răspunsurilor, mai precis, atunci când există variații și diferențe semnificative în calitatea, detaliile și profunzimea acestora, element ce poate fi influențat de mai mulți factori, inclusiv personalitatea respondentului, nivelul de confort cu intervievatorul, contextul în care are loc interviul și competențele de comunicare ale respondentului.

Mulțumiri

Deosebită recunoștință datorez domnului Prof. Univ. Dr. Nicu Gavriluță, conducătorul științific al tezei de doctorat, căruia îi aduc pe această cale, cele mai sincere mulțumiri pentru îndrumarea științifică și metodologică, pentru răbdarea, tactul și sprijinul oferit pe tot parcursul elaborării acestei lucrări.

¹ Dezmințire sau decizere în limba română, totuși termenul românesc nu se potrivește contextului.

²<http://www.psychpage.com/learning/defenses.html>, accesat la data de 01.06.2024

Valori împărtășite și riscuri percepute

Aduc mulțumiri speciale membrilor comisiei de doctorat pentru bunăvoința de a analiza și aprecia conținutul tezei mele și din partea cărora am beneficiat de recomandări folositoare și profesionale: Prof. Univ. Dr. Emeritus Dumitru Stan, Prof. Univ. Dr. Adrian Netedu, precum și doamnei Prof. Univ. Dr. Daniela Tatiana Șoitu.

Nu în ultimul rând, mulțumesc din suflet minunatei mele familii și prietenilor pentru sprijinul acordat pe durata stagiului de doctorat, precum și tuturor profesorilor cu care am colaborat de-a lungul timpului și de la care am învățat atât de multe.

Metodologie

Pentru această lucrare, am ales să utilizez o **abordare de cercetare mixtă**, combinând metoda cantitativă a **chestionarului** cu cea calitativă a **interviurilor**, pentru a obține o înțelegere mai cuprinzătoare a subiectului meu de studiu. Prin intermediul chestionarelor, am adunat date cantitative, în timp ce interviurile mi-au permis să obțin date calitative, ceea ce mi-a oferit o perspectivă mai bogată asupra subiectului. Chestionarele au fost aplicate în mediul online iar interviurile realizate fizic, față în față cu respondenții.

Eșantionul pentru chestionar este restrâns la câteva sute de respondenți, iar cel pentru interviuri la câteva zeci, acestea fiind în principiu simple aleatorii.

Am considerat că este valoros să culeg ambele tipuri de date, **cantitative și calitative**, pentru a putea examina în detaliu subiectul cercetării mele. Cercetarea cu metode mixte este o opțiune dinamică pentru extinderea domeniului de aplicare și îmbunătățirea puterii analitice a studiilor. Atunci când sunt bine realizate, studiile cu metode mixte pun în evidență măiestria și versatilitatea concepției cercetării. Cercetarea cu metode mixte include, din punct de vedere operațional, o gamă aproape nelimitată de combinații de eșantionare și de tehnici de colectare și analiză a datelor.³

În timp ce datele cantitative m-au ajutat să identific tendințe generale și anumite statistici relevante, datele calitative m-au ajutat să înțeleg mai clar motivele, perspectivele și contextul subiectului, așa cum a fost utilizat de mai mulți autori.

Totodată, având în vedere subiectul pe care îl cercetez, consider că locația geografică nu ar avea foarte multă importanță, principalele elemente relevante pe care le cercetez fiind legăturile dintre credințele și fricile oamenilor, și nu neapărat legătura acestora cu mediul de proveniență.

³Margarete Sandelowski, „Combining Qualitative and Quantitative Sampling, Data Collection, and Analysis Techniques in Mixed-Method Studies” în *Research in Nursing & Health*, vol. 23, 2000, pp. 246–255.

Ipotezele cercetării și întrebările de cercetare

Principalele întrebări de cercetare la care doresc să răspund sunt următoarele:

- 1. Care este legătura dintre valorile împărtășite de indivizi și riscurile pe care aceștia le percep în societate?**
- 2. Cum sunt văzute schimbările tehnologice prezente în societatea zilelor noastre din perspectiva valorilor împărtășite de indivizi?**
- 3. Care sunt riscurile percepute ca fiind datorate schimbărilor tehnologice?**

Ca orice cercetare, lucrarea de față are câteva ipoteze principale și câteva ipoteze secundare.

Ipotezele principale sunt următoarele:

- 1. Riscurile percepute de oameni în legătură cu tehnologia și modul în care aceasta evoluează au legătură directă cu valorile personale ale acestora.**
- 2. Există diferențe de gen privind modul în care femeile și bărbații percep riscurile asociate cu tehnologia.**
- 3. Există diferențe de apartenență religioasă privind modul în care femeile și bărbații percep riscurile asociate cu tehnologia.**

Ipotezele secundare:

- 4. Există diferențe generaționale cu privire la modul în care oamenii percep riscurile asociate cu tehnologia.**
- 5. Există diferențe vocaționale cu privire la modul în care oamenii percep riscurile asociate cu tehnologia.**

Rezumatul lucrării

În prima parte a lucrării am vorbit despre anumite valori împărtășite de oameni și aici am inclus: democrația, conservatorismul și progresismul, precum și anumiți factori biologici ce pot influența valorile indivizilor.

Am început prin a defini democrația și a explica pe scurt originile ei, apoi am detaliat o scurtă istorie a acesteia și cum a evoluat de-a lungul timpului, urmând ca apoi să vorbesc despre câteva principii și caracteristici ale acesteia, cum ar fi: egalitatea în fața legii, importanța drepturilor omului și a anumitor libertăți.

Am continuat prin a vorbi despre conservatorism, din nou oferind o definiție și câteva origini ale acesteia și apoi am expus câteva argumente psihologice ce susțin conservatorismul.

În continuare am prezentat conceptul de progresism, oferind o definiție și câteva origini, continuând cu o diferențiere între ce înseamnă în trecut acest concept și ce reprezintă în prezent, precum și diferențele dintre un progresism cultural și unul economic.

Am explicat cum diferite condiții biologice și socio-culturale influențează percepțiile și valorile oamenilor, aspect ce poate afecta și percepția acestora asupra realității și a riscurilor.

În partea a doua am vorbit despre riscuri și despre cum sunt sau cum pot fi percepute acestea, despre legătura dintre risc și siguranță și cum se afectează reciproc cele două. Am început prin a explica termenii și prin a arăta importanța acestora pentru lucrare. Am continuat prin a prezenta teoria culturală a riscului a lui Aaron Wildavsky și Mary Douglas, și anume cum văd autorii conceptul de risc.

În cea de a treia parte am analizat anumite concepte legate de frică și am evidențiat diferența dintre fricile individuale și cele sociale, începând prin a vorbi despre câteva concepte similare în această direcție cum ar fi: fobia, anxietatea, angoasa, apoi ajungând la fricile sociale. Am mai prezentat câteva studii care au legătură cu subiectul, începând cu clasică piramidă a nevoilor a lui Maslow și ajungând la piramida fricilor sociale realizată de Septimiu Chelcea, cum fricile sociale percepute de oameni s-au modificat în diferite perioade istorice datorită mai multor factori sociale, economici, politici etc, așa cum de exemplu într-o anumită perioadă oamenii se temeau mai mult de pierderea siguranței locului de muncă iar în alte perioade istorice mai haotice se temeau să nu își piardă viața datorită unui posibil război sau conflict armat.

În **partea a IV-a** am prezentat un alt concept important pentru lucrarea de față: **schimbările tehnologice**. Am început prin a defini acest concept și prin a prezenta o scurtă istorie a evoluției tehnologiei, cum au apărut diferite tehnologii, toate fiind la vremea lor mari realizări ingineresti, cum ar fi uneltele de piatră, descoperirea și utilizarea focului, irigația sau inventarea roții, elemente ce inițial aveau legătură doar cu supraviețuirea speciei umane. Mergând mai departe în alte perioade istorice începând de la Evul Mediu până după revoluția industrială și în perioada actuală, în **era informației**, putem să vorbim despre presă, motorul cu abur, automobilele personale, energia nucleară, calculatorul personal, internetul și probabil cea mai recentă: dezvoltarea inteligenței artificiale. Am mai menționat ca și exemplu istoric mișcarea Luddită și cum putem observa încă din trecut mișcări ce se opun dezvoltării sau/și implementării tehnologiilor ce par noi la vremea lor.

Am continuat prin a prezenta câteva abordări științifice asupra tehnologiei, printre care câteva abordări descriptive, abordarea teoriei critice și câteva teorii ale grupurilor sociale care vor să explice modul în care funcționează și evoluează tehnologia, precum și anumite limitări sau dileme etice ce pot apărea.

În continuare am prezentat câteva ipostaze moderne legate de frica de tehnologie. Am început prin a evidenția povestea lui Frankenstein și cum a existat de mult timp o frică legată de creațiile omului, separat de dilemele morale, faptul că unele creații ar putea nu doar să afecteze omenirea într-un mod negativ, cât că ar putea chiar să o înlocuiască.

Un exemplu recent menționat a fost frica de vaccin apărută datorită pandemiei COVID, oamenii fiind împărțiți în două tabere: una care se temea de acest virus, necontând neapărat originea lui, chiar dacă au existat multe teorii ale conspirației, și cealaltă tabără care se temea mai degrabă de vaccin, din nou de cele mai multe ori aceste frici având de multe ori o bază conspiraționistă.

În strânsă legătură cu vaccinul anti-covid și pandemia a fost și frica de tehnologia de telecomunicație 5G, tehnologie ce a mărit cu mult viteza de transfer de date, a internetului și a făcut posibilă dezvoltarea și implementarea multor altor tehnologii de automatizare. În acest sens, de cele mai multe ori a fost frica de radiații sau de „control” asupra oricărui *device* electronic conectat la internet de către o parte terță necunoscută.

Mergând mai departe, cele mai recente tehnologii apărute sunt chat-uri inteligente cum ar fi *Chat-GPT* sau *Copilot* care pot produce texte aproape instant la cererea utilizatorului, softuri de creare de imagini tot prin cerere, cum ar fi *Dall-E* sau *Midjourney* și în final ajungând

la tehnologia *Deepfake*, prin care putem impersona imaginea și vocea unei persoane în moduri uneori aproape imposibil de recunoscut. Putem intui deja cum aceste tehnologii pot afecta negativ (lucru ce deja se întâmplă) munca multor persoane, cum ar fi: scriitori, pictori, artiști, profesori, contabili, politicieni dar și mulți alții. Dacă primele două sunt utilizate pentru a înlocui munca acestor categorii, ultima, cea a *deepfake*-ului poate afecta în mod sever și negativ imaginea oricărei persoane, fiind o tehnologie pe care o poate utiliza oricine, cu doar un *smartphone* conectat la internet.

În partea a V-a prezint metodologia cercetării și cum am realizat-o. Am început cu o diagramă Venn a cadrului conceptual prezentat mai sus pentru a organiza și mai bine legătura dintre elementele lucrării. Am continuat prin a vorbi despre instrumentele de cercetare și eșantionul vizat, acestea fiind de natură și cantitativă și calitativă, mai precis am utilizat o tehnică mixtă chestionare-interviuri. Eșantionul este unul simplu aleatoriu, chestionarele fiind aplicate în mediul online iar interviurile ori față în față, ori prin conferințe video online, cea mai mare parte a respondenților fiind din orașele Iași, Cluj-Napoca, Oradea, Sibiu, Craiova, București, Constanța, Galați și Bacău, predominante fiind cele din Iași. Am prezentat avantajele utilizării acestor tehnici și am menționat cum am cules datele și cum le-am analizat.

Am enumerat întrebările de cercetare și ipotezele menționate anterior.

Am continuat prin a prezenta planul chestionarului, acesta fiind împărțit pe mai multe categorii, fiecare având un număr de 4-12 întrebări, fiecare fiind bazat pe scara *Rikert*, având un număr de șase variante de răspuns, 0 reprezentând total dezacord iar 5 reprezentând acord total. Fiecare categorie va avea o medie, din toate aceste medii am căutat să realizez corelații cât mai relevante. Categoriile principale de întrebări se referă la ideile principale din lucrare, mai precis la valori împărtășite (democrație, conservatorism, progresism), la tehnologie și la riscurile percepute, urmând să se încheie cu întrebări de identificare.

Apoi am menționat planul interviului, aceste fiind unul deschis, întrebările fiind similare cu unele din chestionar dar aici relevantă este clarificarea răspunsurilor de la chestionar.

În partea următoare este vorba despre analiza datelor, unde, după ce am cules chestionarele și interviurile, le-am analizat și interpretat folosindu-mă de statistică descriptivă, de diferite teste cum ar fi teste T pentru eșantioane independente, corelații neparametrice și diferențe între grupuri, regresii liniare și modele structurale de modelare a datelor, acestea fiind însoțite de diferite figuri, diagrame, tabele și grafice.

În final am venit cu o serie de concluzii referitoare la ipotezele cercetării și am răspuns întrebărilor de cercetare. Am oferit și concluzii de natură teoretică, extrase din materialele studiate și menționate în lucrare și apoi alte concluzii în legătură cu datele culese și interpretarea acestora.

Deși am fi putut vorbi despre diferite alte efecte sociale ale tehnologiei asupra comportamentului și stărilor umane, am considerat că un studiu asupra fricii produse de tehnologie poate să completeze abordările ce analizează și manageriază riscul perceput și efectele ulterioare ale prezenței (reale sau imaginare) acestuia.

Am mai menționat și o serie de limite ale cercetării, elemente ce pot afecta acuratețea datelor sau care au fi putut să afecteze modul în care respondenții au oferit răspunsuri, cât și alte elemente ce țin de culegerea datelor, de modul de eșantionare sau de analiză a acestora, cât și faptul că tehnologia evoluând într-un ritm alert, concluziile lucrării pot să nu mai fie relevante sau adevărate în câțiva ani datorită schimbării percepției oamenilor.

Datele cercetării empirice

Prezentul demers analitic își propune să analizeze comparativ atitudinile respondenților referitoare la valorile social-politice, implicațiile tehnologice și riscurile derivate din utilizarea curentă a tehnologiei. Analiza s-a desfășurat pe două niveluri: nivelul cantitativ, bazat pe elemente de statistică descriptivă și inferențială, precum și nivelul calitativ, bazat pe interpretarea răspunsurilor la interviurile aplicate unui număr de 8 respondenți.

Chiar dacă interviurile și chestionarele au fost realizate concomitent, am început mai întâi cu analiza chestionarelor și apoi am realizat analiza interviurilor, culegerea datelor fiind desfășurată în perioada 19 martie 2024 – 31 mai 2024.

Pentru a analiza datele culese din chestionare am utilizat în primul rând de aplicațiile de analiză oferite de site-urile de care m-am folosit pentru a culege datele. Apoi, pentru o mai precisă și comprehensivă analiză am utilizat SPSS sau/și PHStat cât și softul adițional SPSS AMOS. Toate datele, mai ales cele de pe categorii sunt ilustrate cu ajutorul mai multor grafice și scheme pie, iar restul au fost adăugate la anexe. Datele sunt puse în același timp în tabele pentru a evidenția corelațiile reieșite din analiză și pentru evidențierea calculelor realizate prin cifre concrete.

În ceea ce privește instrumentul de cercetare, putem sublinia faptul că acesta este compus din 68 de itemi grupați în jurul unor valori ce țin de progresism, conservatorism, democrație, schimbări tehnologice și riscuri percepute. Itemii de a I1 la I23 formează sfera valorilor progresiste, itemii I24 – I37 formează sfera valorilor conservatoare, I38 – I50 componenta democrației, I51 – I58 dimensiunea schimbărilor tehnologice și I59 – I68 componenta riscurilor percepute. Itemii au fost mășurați pe o scară de măsura de tip Likert de la 1 la 6, pornind de la dezacord total (1) până la acord total (6).

Sub aspectul fidelității scalei de măsură, am obținut un scor al coeficientului Alpha–Cronbach de 0.911 pentru dimensiunea progresism (23 de itemi în instrumentul de cercetare), 0.884 pentru dimensiunea conservatoare (14 de itemi în instrumentul de cercetare), 0.840 pentru variabila democrație (13 de itemi în instrumentul de cercetare), 0.720 pentru variabila schimbare tehnologică (8 de itemi în instrumentul de cercetare) și 0.877 pentru dimensiunea riscurilor (12 de itemi în instrumentul de cercetare). Toate aceste dimensiuni ale cercetării au

fost estimate prin corelații inter-item cu valori cuprinse între 0.299 și 0.384, fapt ce denotă validitatea convergentă a scalei de măsură și un grad adecvat de consistență a itemilor.

În cazul interviurilor, le-am analizat, le-am descris și am menționat doar acele paragrafe relevante pentru analiză.

Datele chestionarului

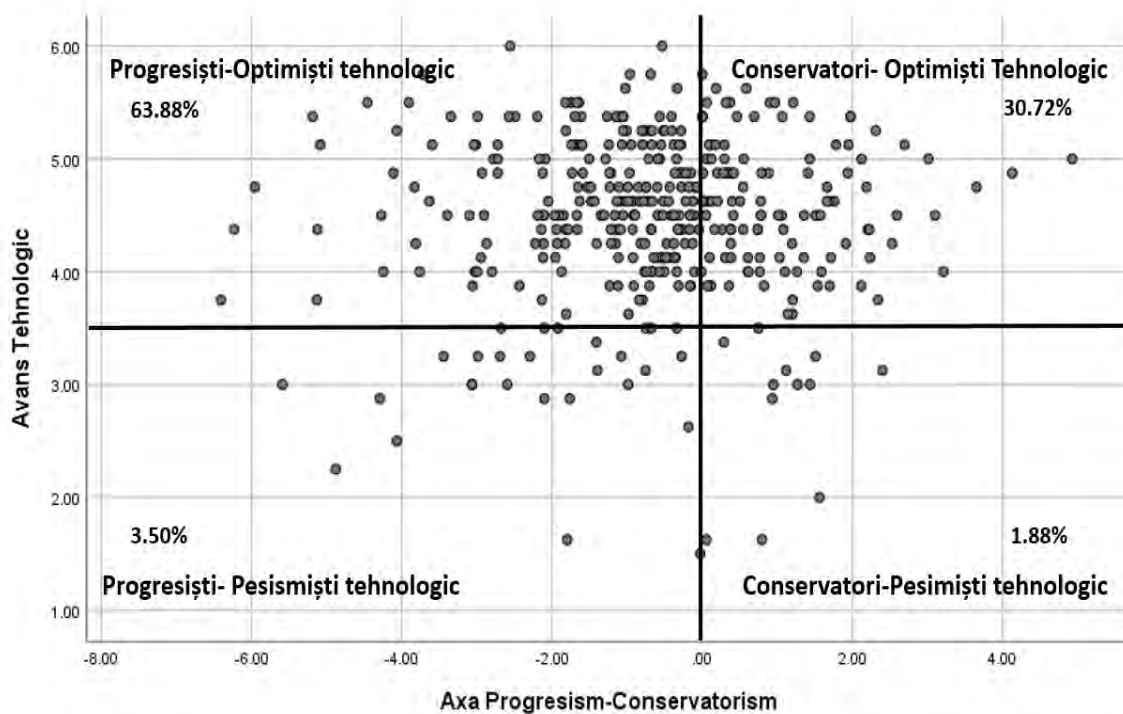
Pentru a analiza datele culese din chestionare am utilizat în primul rând de aplicațiile de analiză oferite de site-urile de care m-am folosit pentru a culege datele. Apoi, pentru o mai precisă și comprehensivă analiză am utilizat SPSS sau/și PHStat cât și softul adițional SPSS AMOS. Toate datele, mai ales cele de pe categorii sunt ilustrate cu ajutorul mai multor grafice și scheme *pie*, iar restul au fost adăugate la anexe. Datele sunt puse în același timp în tabele pentru a evidenția corelațiile reieșite din analiză și pentru evidențierea calculelor realizate prin cifre concrete.

În ceea ce privește instrumentul de cercetare, putem sublinia faptul că acesta este compus din 68 de itemi grupați în jurul unor valori ce țin de progresism, conservatorism, democrație, schimbări tehnologice și riscuri percepute. Itemii de la I1 la I23 formează sfera valorilor progresiste, itemii I24 – I37 formează sfera valorilor conservatoare, I38 – I50 componenta democrației, I51 – I58 dimensiunea schimbărilor tehnologice și I59 – I68 componenta riscurilor percepute. Itemii au fost mășurați pe o scară de măsură de tip *Likert* de la 1 la 6, pornind de la dezacord total (1) până la acord total (6).

Sub aspectul **fidelității** scalei de măsură, am obținut un scor al coeficientului **Alpha–Cronbach** de 0.911 pentru dimensiunea progresism (23 de itemi în instrumentul de cercetare), 0.884 pentru dimensiunea conservatoare (14 de itemi în instrumentul de cercetare), 0.840 pentru variabila democrație (13 de itemi în instrumentul de cercetare), 0.720 pentru variabila schimbare tehnologică (8 de itemi în instrumentul de cercetare) și 0.877 pentru dimensiunea riscurilor (12 de itemi în instrumentul de cercetare). Toate aceste dimensiuni ale cercetării au fost estimate prin corelații inter-item cu valori cuprinse între 0.299 și 0.384, fapt ce denotă validitatea convergentă a scalei de măsură și un grad adecvat de consistență a itemilor.

În cazul interviurilor, le-am analizat, le-am descris și am menționat doar acele paragrafe relevante pentru analiză.

La nivelul variabilelor socio-demografice, din numărul total de respondenți **n=376**, femeile reprezintă 240 de respondenți, în procent de 64% iar bărbații un număr de 134, reprezentând 35.5%, 2 răspunsuri nefiind valide, iar vârsta medie a respondenților este de 27.74 ani. Dintre aceștia, 70.2% provin din mediul **urban**, iar 29.8% din mediul **rural**. Analizând ocupația respondenților, putem observa că cea mai mare parte dintre respondenți, reprezentând **50.9 % (191)** sunt studenți, **39.5% (148)** sunt angajați, **4.8 % (18)** sunt liber profesioniști, restul fiind în alte categorii.

Grafic nr. 1 - Diagrama de dispersie avans tehnologic - progresism/conservatorism

Valori împărtășite și riscuri percepute

Genul	Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
			B	Std. Error	Beta	
BARBAT	1	(Constant)	10.152	.000		.
		Schimbari Tehnologice 10	-.564	.000	-1.000	.
		(Constant)	3.795	1.061		3.577
		Schimbari Tehnologice 10	-.493	.120	-.414	-4.110
		Interventie statala	-.047	.182	-.032	-.258
		Reforma sociala	.090	.165	.080	.547
		val. progresism	.172	.189	.113	.910
		Traditie	.445	.171	.298	2.600
		Ierarhie	.040	.176	.026	.225
		Autoritate	-.118	.174	-.072	-.680
		Libertate	.337	.203	.190	1.656
		Egalitate	-.095	.155	-.070	-.612
FEMEIE	1	Drepturi	.467	.241	.272	1.940
		(Constant)	3.541	.851		4.164
		Schimbari Tehnologice 10	-.469	.111	-.325	-4.238
		Interventie statala	-.166	.154	-.089	-1.077
		Reforma sociala	.084	.146	.048	.575
		val. progresism	.311	.185	.151	1.680
		Traditie	.738	.141	.419	5.251
		Ierarhie	-.098	.159	-.056	-.615
		Autoritate	.113	.155	.060	.728
		Libertate	.005	.167	.003	.032
		Egalitate	.153	.124	.100	1.234
		Drepturi	.219	.175	.118	1.246

Tabel nr. 1—Predictori ai riscului în funcție de genul respondenților cu vârsta până în 30 de ani

În ceea ce privește diferențele de gen pentru respondenții cu vârsta mai mică de 30 de ani, am obținut două modele distincte cu $R^2 = 0.353$, $p < 0.05$ în cazul bărbaților și $R^2 = 0.271$, $p < 0.05$ în cazul genului feminin. Deși modelele au capacitate mică de predicție, putem observa faptul că nu există factori diferiți ce explică atitudinea față de risc în cazul populației tinere. Astfel, ecuația de regresie ce explică atitudinea față de risc în cazul bărbaților cu vârsta mai mică de 30 de ani este:

$$Risc = 3.795 - 0,493 \times Schimbari\ Tehnologice + 0,445 \times Traditie$$

În cazul bărbaților tineri, atitudinea față de risc este asociată într-o manieră medie dar negativă cu schimbările tehnologice ($\beta = 0.493$, $p < 0.05$) și mediu pozitiv cu prezența tradițiilor ($\beta = 0.493$, $p < 0.05$). Atitudinea favorabilă în raport cu tradițiile crește posibilitatea de a conștientiza riscurile. În egală măsură, în cazul genului feminin observăm că se conservă aceeași relație negativă, de intensitate medie, cu schimbările tehnologice ($\beta = 0.469$, $p < 0.05$), fapt ce ilustrează că un grad ridicat de acceptare a schimbărilor tehnologice scade posibilitatea de conștientizare a riscurilor. În schimb, se observă o corelație puternic pozitivă între dimensiunea tradiției și conștientizarea riscului tehnologic ($\beta = 0.738$, $p <$

0.05). Rezultatele statistice atestă faptul că prezența dimensiunii tradiționale în cazul femeilor facilitează conștientizarea mai ridicată a riscurilor.

$$Risc = 3.541 - 0,469 \times \text{Schimbari Tehnologice} + 0,738 \times \text{Traditie}$$

Continuând tot cu datele legate de vârstă, putem observa o diferență interesantă de vârstă dacă vorbim despre respondenții care au peste 40 de ani, și anume faptul că în cazul femeilor riscurile sunt asociate cu mai multe subcategorii. Modelele de regresie obținute sunt semnificative statistic având $R^2 = 0.693$, $p < 0.05$ în cazul bărbaților cu vârsta de peste 40 de ani și $R^2 = 0.851$, $p < 0.01$ în cazul femeilor cu vârsta de peste 40 de ani. Principalii factori ce influențează atitudinea față de risc în cazul genului masculin sunt reprezentați de schimbările tehnologice. Astfel, putem estima o asociere puternic negativă între dimensiunea schimbărilor tehnologice și atitudinea față de risc ($\beta = -0.729$, $p < 0.01$). În acest sens, atitudinea favorabilă față de schimbările tehnologice este asociată cu un nivel scăzut al percepției riscurilor. Ecuația de regresie ce descrie relația dintre schimbările tehnologice și atitudinea față de riscuri este:

$$Risc = 8.968 - 0,729 \times \text{Schimbari Tehnologice}$$

Dacă în cazul genului masculin cu vârsta de peste 40 de ani singurul predictor asociat cu atitudinea față de riscuri este reprezentat de schimbările tehnologice, în cazul femeilor din același interval de vârstă am estimat un model mult mai complex, în care atitudinea față de riscuri este dată de combinația liniară a următorilor predictor: valori progresiste ($\beta = 0.836$, $p < 0.01$), tradiție ($\beta = 0.898$, $p < 0.01$), libertate ($\beta = -0.925$, $p < 0.01$), drepturi ($\beta = 0.891$, $p < 0.01$) și schimbări tehnologice ($\beta = -0.863$, $p < 0.01$). La fel ca în cazul bărbaților, variabila **schimbări tehnologice** este asociată puternic negativ cu percepția riscurilor. În schimb, asumarea valorilor progresiste, dimensiunea tradițională și atitudinea favorabilă în raport cu importanța drepturilor sunt predictor asociati puternic pozitiv cu atitudinea favorabilă în raport cu riscurile. Ecuația de mai jos relevă importanța factorilor din cadrul modelului de regresie:

$$Risc = 8.130 + 0.836 \times \text{Valori Progresism} + 0.898 \times \text{Traditie} - 0.925 \times \text{Libertate} + 0.891 \times \text{Drepturi} - 0.863 \times \text{Schimbari Tehnologice}$$

Valori împărtășite și riscuri percepute

Genul	Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
			B	Std. Error	Beta	
BARBAT	1	(Constant)	8.968	2.720		3.297
		Interventie statala	-1.082	.593	-.749	-1.825
		Reforma sociala	.620	.405	.458	1.532
		val. progresism	.596	.539	.444	1.105
		Traditie	.025	.617	.018	.041
		Ierarhie	1.451	.903	1.208	1.607
		Autoritate	-.421	.951	-.255	-.442
		Libertate	.029	.339	.022	.086
		Egalitate	-.373	.421	-.261	-.885
		Drepturi	-.225	.570	-.106	-.394
		Schimbari Tehnologice 10	-.729	.321	-.529	-2.273
FEMEIE	1	(Constant)	8.130	2.258		3.601
		Interventie statala	-.164	.306	-.086	-.537
		Reforma sociala	-.601	.338	-.334	-1.779
		val. progresism	.836	.353	.368	2.368
		Traditie	.898	.390	.455	2.305
		Ierarhie	.161	.431	.082	.373
		Autoritate	-.064	.509	-.024	-.126
		Libertate	-.925	.374	-.378	-2.473
		Egalitate	-.213	.309	-.089	-.689
		Drepturi	.891	.387	.331	2.304
		Schimbari Tehnologice 10	-.863	.225	-.519	-3.840

Tabel nr. 2 - Predictorii ai riscului în funcție de genul respondenților cu vârsta peste 40 de
Au fost de asemenea realizate și alte regresii cât și alte analize corelaționare.

Datele interviurilor

În tabelul de mai jos sunt diferențiate câteva tendințe și valori ale persoanelor intervievate în legătură directă cu subiectele principale abordate în lucrare. La categoria orientare valorică am notat fiecare persoană cu una dintre cele trei seturi de valori dezvoltate în lucrare: democrație, conservatorism, progresism. La categoria dezvoltare tehnologică am notat dacă aceștia susțin sau nu dezvoltarea acesteia, iar la categoria riscuri percepute am notat cât de intens percep aceștia riscurile din modul în care au vorbit despre ele în interviuri, exemple relevante fiind analizate ulterior.

Intervievat	Vârsta	Ocupația	Studii	Orientare valorică	Dezvoltare tehnologică	Riscuri percepute
T.M.	28	Corporatist	Inginerie chimică	Democrație	Pro dezvoltare tehnologică	Minime/medii
V. A.	34	Recepție marfă	-	Democrație	Pro dezvoltare tehnologică	Minime

Valori împărtășite și riscuri percepute

M.O.	33	Management corporatist	Sociologie	Democrație	Pro dezvoltare tehnologică	Minime/medii
I.S.B.	24	Șofer/ doctorand	Științe politice	Conservatorism	Relativ neutru	Minime/medii
I.G.	27	Inginer automatizări	Informatică și Calculatoare	Conservatorism	Pro/ Relativ neutru	Minime-medii
A.C.S.	31	<i>Senior Catalog Expert</i>	Istorie	Conservatorism	Relativ neutru	Medii
A.O.	29	<i>Senior Compliance Associate</i>	Filosofie	Progresism	Pro dezvoltare tehnologică	Minime
R.G.B	27	Avocat	Drept	Progresism	Pro dezvoltare tehnologică	Minime

Tabel nr. 1 - Asemănări și diferențe între intervievați

În urma analizei interviurilor și conform tabelului, putem observa câteva tendințe relevante și opinii ce întăresc rezultatele chestionarelor. Având în vedere domeniile de studiu cât și de lucru diferite ale persoanelor intervievate, fiecare a avut păreri în principiu diferite când vine vorba mai ales de temerea pierderii locului de muncă. În principiu, toți susțin dezvoltarea tehnologică, unii fiind puțin rezervați în această direcție și susținând ori o dezvoltare mai lentă, ori mai controlată.

Sunt recunoscute eventualele riscuri ce apar odată cu dezvoltarea tehnologică dar în principiu **pierderea locului de muncă nu reprezintă un pericol major**, unii chiar susținând faptul că locul lor de muncă nu poate fi înlocuit sau automatizat complet, cel puțin nu în viitorul apropiat, accentul fiind pus pe nevoia existenței factorului uman. În același timp, așa cum au declarat I.S.B și A.O., **dacă o muncă poate fi înlocuită și automatizată, înseamnă că aceasta ar trebui să fie**, element ce deși poate afecta negativ stilul de viață al unor oameni, în principiu ar duce la ridicarea nivelului de trai pe termen lung. **Posibila nevoie de readaptare nu ar reprezenta un impediment sau un factor de risc major pentru stabilitatea societății.** Într-un caz extrem, A.O. susține că o posibilă criză chiar ar putea să fie benefică pentru omenire prin faptul că aceasta ar invita la dialog și la regândirea modului în care este dezvoltată tehnologia și cum ar trebui să fie utilizată. M.O. și R.G.B consideră că noile tehnologii vin și cu **avantaje și cu dezavantaje**, iar consecințele utilizării noilor tehnologii

depinde mai degrabă de nivelul de educație al oamenilor, aceștia având **datoria de a se informa** în această direcție, iar în cazuri mai bruște de schimbări **ar trebui ca statul sau companiile să informeze din timp cetățenii de schimbările** ce urmează să se întâmple. În același timp, I.G. consideră că indiferent de schimbările tehnologice sau societale, **nu este datoria nimănui decât a cetățeanului să se adapteze**, nefiind nimeni responsabil de traiul altcuiva.

Legat de alte tehnologii potențial periculoase, cum ar fi energia nucleară, respondenții nu consideră că ar reprezenta un pericol major pentru omenire, ci mai degrabă, folosită cu bună-credință, un mijloc de producere de energie electrică curată. Altă mențiune relevantă, cum ar fi cea a lui I.G. este aceea că **armele biologice ar fi mult mai periculoase decât cele nucleare**.

În legătură cu cele mai recente tehnologii, cum ar fi **inteligența artificială sau tehnologia deepfake**, **toți consideră că aceasta poate reprezenta un pericol**, așa cum declară și A.C.S. și R.G.B., mai ales pentru persoanele publice cum ar fi politicieni sau pentru persoanele care ar trebui să își „apare constant onoarea” cum ar fi femeile, așa cum I.G. detaliază. Deși reprezintă un pericol, I.S.B. consideră că **o persoană educată ar putea face ușor diferența dintre o informație sau un videoclip fals și unul real**, dar că în viitor această tehnologie ar putea fi dezvoltată mult mai mult, element ce ar crea riscuri mai mari. Legat de inteligența artificială și Chat-GPT, această tehnologie poate fi de folos atunci când o persoană este în impediment și nu știe cum să abordeze un subiect pentru o posibilă lucrare (R.G.B.) dar că poate reprezenta un adevărat pericol pentru mediul academic, astfel încât **efortul intelectual să nu mai fie aproape deloc relevant** (A.O.). Un alt risc relevant, menționat de T.M. și V., pe lângă inteligența artificială îl poate reprezenta **cantitatea uriașă de informații de pe internet**, element prin care **oamenii pot fi foarte ușor manipulați și chiar dezbinați**.

În același timp putem observa câteva diferențe valorice, unii dintre respondenți fiind mai conservatori, așa cum au și declarat, alții mai progresiști, în privința riscurilor percepute și cum ar trebui să fie manageriate noile tehnologii, în unele cazuri existând păreri similare ce țin mai degrabă de latura libertăților individuale sau/și de intervenția statului. Acest element a fost confirmat și de chestionare, chiar dacă respondenții aveau opinii diferite, cea mai mare parte susțineau valorile democratice.

În legătură cu diferențele generaționale, toți respondenții consideră că există și că pot fi mai degrabă observate la persoanele mai în vârstă, acestea fiind considerate că se

adaptează mai greu noilor tehnologii. În același timp, detaliile interviurilor arată că deși e vorba despre o diferență generațională, adaptarea mai greoaie la noile tehnologii ar fi datorată mai degrabă diferențelor valorice ce vin odată cu vârsta și a modului în care au fost obișnuiți oamenii să se adapteze la schimbări rapide.

Concluzii

În cadrul acestei cercetări, am analizat datele colectate pentru a răspunde întrebărilor de cercetare formulate. Scopul nostru a fost să investigăm relația dintre valorile împărtășite de indivizi și percepția lor asupra riscurilor. De asemenea, am examinat diferențele în percepția riscurilor în funcție de factori precum generația, genul și domeniul vocațional.

Astfel, am putut formula concluzii cu privire la relația dintre valorile individuale și percepția riscurilor.

Datele noastre indică o corelație pozitivă între valorile împărtășite de indivizi și modul în care aceștia percep riscurile. Persoanele cu anumite valori pot fi mai dispuse să accepte riscuri, în timp ce altele pot fi mai precaute. Această relație este importantă în contextul luării deciziilor și gestionării riscurilor.

Prin analiza datelor, am obținut rezultate relevante ce au confirmat ipotezele noastre inițiale, atât cele principale cât și cele secundare și am răspuns întrebărilor de cercetare.

1. Riscurile percepute de oameni în legătură cu tehnologia și modul în care aceasta evoluează au legătură directă cu valorile personale ale acestora. **(confirmat)**
Rezultatele testelor T (pp. 155-157) confirmă existența unor diferențe semnificative statistic în raport cu valorile personale ce țin de sfera progresistă și conservatoare. În același timp, datele din interviuri confirmă această ipoteză. Se pot observa atitudini clar diferite ale respondenților în funcție de valorile susținute de aceștia.
2. Există diferențe de gen privind modul în care femeile și bărbați percep riscurile asociate cu tehnologia. **(confirmat)**
Rezultatele asocierilor statistice și a modelelor de regresie multiliniară confirmă existența unor predictorii sensibil diferiți în funcție de genul respondenților (pp.182-183) Dacă schimbarea tehnologică este un predictor constant întâlnit la ambele

genuri, valorile progresiste fac diferența specifică dintre respondenții de gen masculin și feminin. Rezultatul ecuațiilor de regresie ilustrează faptul că în cazul persoanelor de gen feminin există o asociere pozitivă, semnificativă statistic între valorile progresiste și un nivel ridicat de percepție a riscurilor.

3. Există diferențe de apartenență religioasă privind modul în care femeile și bărbații percep riscurile asociate cu tehnologia. **(confirmat)**

Rezultatele statistice descriptive ilustrează diferențe semnificative între indivizii cu apartenență religioasă și cei fără apartenență religioasă în ceea ce privește percepția riscurilor. Analiza statistică descriptivă și cea corelațională (pp. 169-170) ilustrează faptul că respondenții cu apartenență religioasă sunt mai predispuși în conștientizarea riscurilor decât respondenții care nu au apartenență religioasă. De asemenea, rezultatele la testul T pentru eșantioane independente prezintă diferențele semnificative dintre cele două grupuri ($p < 0.05$).

4. Există diferențe generaționale cu privire la modul în care oamenii percep riscurile asociate cu tehnologia. **(confirmat parțial)** Având în vedere numărul ridicat de respondenți tineri față de respondenți mai în vârstă, nu putem generaliza faptul că se pot observa anumite diferențe valorice și percepții diferite asupra riscurilor în funcție de vârstă. Totuși, conform opiniilor afirmate de respondenții chestionarului și a persoanelor intervievate, o majoritate covârșitoare consideră că există diferențe generaționale.

5. Există diferențe vocaționale cu privire la modul în care oamenii percep riscurile asociate cu tehnologia. **(confirmat)**

Rezultatele statistice descriptive ilustrează faptul că sunt diferențe de natură educațională în modul în care respondenții au un grad ridicat de acord la nivelul riscurilor percepute. Totodată, informațiile oferite de intervievați arată faptul că aceștia percep diferit riscurile în funcție de studiile avute și de domeniul de activitate, riscurile ce au legătură cu acest domeniu fiind considerate mai relevante.

Concluzii teoretice

1. În urma analizei subiectului fricii, am putut observa importanța acesteia nu doar pentru domeniul psihologiei cât și cel al sociologiei, impactul trăirilor individuale putându-se extinde abrupt la nivel social și putând produce evenimente catastrofale pentru continuitatea și stabilitatea societății. În același timp, am putut observa cum de-a lungul evoluției civilizației umane, schimbările tehnologice au produs diferite probleme și chiar evenimente, deși nu catastrofale, dar de un impact major negativ din punct de vedere social. Cele mai multe astfel de mișcări au avut la bază un sentiment de frică și de instabilitate sau de pierdere a stilului de viață cunoscut.
2. Faptul că frica poate avea un asemenea impact asupra societății poate fi observat și în comportamentul uman. De exemplu, în anumite situații, această frică poate să provoace anumite tipuri de reacții comportamentale, cum ar fi anxietatea, iritabilitatea și chiar agresivitatea, toate acestea defavorizând bunele interacțiuni umane. Mai mult decât atât, frica poate să împiedice oamenii să acționeze și să își folosească inteligența pentru a rezolva probleme, ceea ce poate duce și la deteriorarea relațiilor interumane. De asemenea, frica poate să determine oamenii să fie reticenți față de schimbare și să nu se implice în procesul de luare a deciziilor, ducând astfel la stagnare și lipsa de progres. Prin urmare, frica poate avea o influență majoră asupra societății și are un impact considerabil asupra comportamentului uman.
3. Ajungând la tehnologie, deși mai putem enumera câteva teorii legate de schimbările tehnologice, consider că cele menționate sunt suficiente pentru domeniul nostru de studiu, relevanța modului lor de a analiza lumea și tehnologia ajutându-ne în continuare în procesul de a corela comportamentul uman (mai precis fricile în cazul de față) cu tehnologia și dezvoltarea acesteia.
4. Putem observa din informațiile prezentate mai sus cum tehnologia, nevoile și comportamentul uman sunt strâns legate și cum dezvoltarea unui studiu comprehensiv în această direcție ar fi de interes pentru comunitatea științifică.

5. Deși am fi putut vorbi despre diferite alte efecte sociale ale tehnologiei asupra comportamentului și stărilor umane, am considerat că un studiu asupra fricii produse de tehnologie poate să completeze abordările ce analizează și manageriază riscul perceput și efectele ulterioare ale prezenței (reale sau imagine) unui risc perceput de indivizi.
6. Pare clar faptul că frica generată de tehnologie poate avea efecte devastatoare asupra societății și poate produce schimbări extreme în comportamentul uman. Aceste schimbări pot fi generate de sentimente de instabilitate sau de pierdere a stilului de viață, sentimente accentuate de către schimbările tehnologice. Pe măsură ce progresăm, devine din ce în ce mai importantă înțelegerea fricii ca fiind un factor important în analiza comportamentului uman și a relațiilor sociale.

Consider că este esențială realizarea unor studii comprehensive și interdisciplinare care să exploreze legăturile dintre comportamentul uman și tehnologie. Aceste studii ar trebui să ia în considerare modul în care tehnologia influențează sentimentele de frică și de risc, precum și efectele pe care acestea le produc asupra indivizilor și a societății în ansamblu. Un astfel de studiu ar putea ajuta la prevenirea unor evenimente negative ce ar putea avea efecte devastatoare asupra societății.

Concluziile cercetării empirice

Începând de la întrebările de cercetare, putem spune că am răspuns la acestea:

1. **Care este legătura dintre valorile împărtășite de indivizi și riscurile pe care aceștia le percep în societate?**

Am demonstrat o tendință clară mai ales în **legătură cu itemul conservatorism și subcategoria tradiție**, acestea determinând cel mai tare percepția riscurilor atât la femei cât și la bărbați.

Am mai putut observa faptul că atât respondenții aflați în cadrul itemului conservatorism cât și cei din cadrul itemului progresism se află în cadrul itemului democrație și că în același timp cea mai mare parte a respondenților susțin dezvoltarea tehnologică și noile tehnologii.

Totodată, cercetarea confirmă în bună măsură teoria și cercetările anterioare ce menționează că există o diferență biologică atunci când vorbim despre valori. Vorbind despre o diferență de gen, femeile tind să aibă scoruri mai mari atât la categoria conservatorism cât și la categoria progresism comparativ cu bărbații, acestea observând și mai intens unele riscuri odată cu înaintarea în vârstă.

Percepțiile asupra riscului se pot observa nu doar când vorbim despre diferențele valorice. Am observat faptul că există **diferențe valorice între bărbați și femei și între tineri și persoane mai în vârstă. Persoanele mai în vârstă tind să observe mai intens riscurile față de tineri**, totodată, tinerii percep alte riscuri ca fiind mai relevante chiar dacă vorbim de o intensitate mai mică. În același timp, putem observa faptul că femeile, deși au un scor mai ridicat decât bărbații atât la categoria conservatorism cât și la categoria progresism, tind să observe mai intens riscurile odată ce înaintează în vârstă. Acest element confirmă totodată teoria din lucrare legată de diferențele biologice.

Dacă vorbim despre religie, concluzia este că **persoanele care au apartenență religioasă tind să observe mai intens riscurile față de cei fără apartenență religioasă**.

O altă diferență poate fi observată atunci când vorbim despre **vocația respondenților**, liber-profesioniștii tind să perceapă mai multe riscuri față de toate celelalte categorii, iar angajații mai mult decât studenții.

2. Cum sunt văzute schimbările tehnologice din societatea contemporană din perspectiva valorilor împărtășite de indivizi?

Dacă vorbim despre **interviuri**, putem spune că răspunsurile persoanelor intervievate au extins și clarificat datele din chestionare. Cei care aveau mai degrabă valori mai progresiste tind să susțină mai mult dezvoltarea tehnologică și văd cu mai puțină intensitate riscurile, iar cei cu valori mai degrabă conservatoare tind să susțină o dezvoltare mai lentă sau mai controlată a noilor tehnologii.

Un alt element ce reiese din interviuri este faptul că oamenii ar trebui în principiu să se adapteze noilor tehnologii și că nu este neapărat datoria cuiva de a interveni în încetinirea dezvoltării acestora.

În aceeași direcție, toți susțin în principiu valorile democratice și dezvoltarea tehnologică, diferențele în aceste două direcții fiind separate de seturile de valori menționate anterior, așa cum am observat și din chestionare, accentul fiind de multe ori pus pe tradiție.

Chiar dacă aceștia nu au declarat în mod explicit că respectă toate obiceiurile socio-culturale, acest aspect este considerat unul foarte important pentru stabilitatea societății.

Totodată, element ce reiese atât din interviuri cât și din chestionare, persoanele care au mai degrabă valori conservatoare sunt mai rezervate în privința dezvoltării tehnologice rapide, considerând mai degrabă o formă de „cumpătare”, analiză și dezvoltare mai înceată, astfel încât aceste tehnologii să fie folosite în beneficiul umanității, pe când persoanele care au mai degrabă valori mai progresiste tind să susțină mai degrabă dezvoltarea mai rapidă a tehnologiei și automatizarea câtor mai multe locuri de muncă, element ce nu este considerat ca fiind un impediment major sau un factor de risc relevant pentru societate.

3. Care sunt riscurile percepute ca fiind datorate schimbărilor tehnologice?

În același timp, dacă am observat că de-a lungul istoriei oamenii au fost afectați în mod negativ de avansurile tehnologiei și au existat mișcări ce nu doreau acest lucru, de cele mai multe ori în legătură directă cu pierderea locului de muncă și automat a mijloacelor de trai, din datele culese putem observa că oamenii resimt în prezent alte frici ca fiind mult mai relevante, cum ar fi impactul produs de tehnologie asupra climei, dependența de tehnologie și cum răspândirea informațiilor false va afecta dreptul la liberă exprimare.

Schimbările tehnologice produc o serie de riscuri, unele dintre cele mai relevante fiind cele legate de vaccinul anti-COVID, propagarea știrilor false sau poluarea creată de om, ce afectează în mod negativ clima. Legat de energia nucleară sau de pericolul morții omenirii, cea mai mare parte dintre respondenții chestionarului cât și dintre persoanele intervievate nu consideră că acest lucru ar reprezenta în mod deosebit un pericol pentru umanitate.

Cele mai recente și relevante riscuri prezente atât în interviuri cât și în chestionare îl reprezintă **pericolul ridicat de inteligența artificială și de alte noi tehnologii cum ar fi tehnologia *deepfake*.**

Putem observa și faptul că, față de studiile realizate în trecut, riscurile văzute de oameni sunt diferite de cele pe care le aveau generațiile anterioare, element ce într-adevăr este strâns legat nu doar de schimbările tehnologice, cât și de schimbările culturale.

Perspectivă cercetărilor viitoare și recomandări

Acest studiu poate fi extins și dezvoltat în foarte multe direcții, tema tehnologiei dar și a riscurilor fiind una cât se poate de actuală și de interes pentru cercetătorii dintr-un număr vast de domenii.

Având în vedere dezvoltarea foarte rapidă a tehnologiei, potențialul acestui domeniu este unul pe cât de uriaș, pe atât de puțin explorat, nevoie ce poate duce la apariția unui număr semnificativ de studii și lucrări în această direcție.

Un avantaj dar și un dezavantaj îl reprezintă faptul că tehnologia evoluează foarte rapid, astfel încât, deși putem vorbi de o necesitate de dezvoltare a studiilor în acest domeniu, în același timp vorbim și de o valabilitate probabil scăzută a lor în timp, concluziile lucrărilor putând să nu mai fie valide în doar câțiva ani.

Acest studiu poate fi totodată dezvoltat prin identificarea mai multor dimensiuni și/sau itemi relevanți pentru a măsura mai bine valorile sau mai degrabă alte valori.

În același timp, dacă vorbim de dezvoltare tehnologică, ar fi poate relevant să culegem informații mai degrabă de la persoanele care cred pe bună dreptate sau nu că au cunoștințe în acest domeniu, sau că sunt bine informate. Având în vedere cele mai la îndemână moduri de a afla informații, cum ar fi *mass-media* și *social-media*, consider că ar fi util **un studiu care să se axeze pe modul în care timpul petrecut pe rețelele de socializare și conținutul consumat acolo ar influența percepția riscurilor și a fricii**, evident putând să analizăm și câteva elemente ce țin de valori personale.

Totodată, studiul se poate dezvolta și pe o direcție longitudinală, mai ales dacă lucrări similare ar fi realizate constant, putând observa cum se modifică percepția asupra riscurilor din punctul de vedere al valorilor și al noilor tehnologii.

În același timp, pot fi utilizate și alte tehnici de cercetare pe lângă cea a chestionarului și a interviului, cum ar fi tehnica focus grupului sau a analizei de conținut din literatura domeniului care încă este în dezvoltare.

În final, pot afirma că potențialul de dezvoltare al acestui subiect este unul aproape nelimitat.

Bibliografie

Articole

1. Anderson, Christopher J.; Bol, Damien; Ananda, Aurelia, „Humanity's Attitudes about Democracy and Political Leaders" în *Public Opinion Quarterly*, vol. 85, 2021, pp. 957–986
2. Bădescu, Ilie, „Frica și comunismul. Contribuții asupra Revoluției din Decembrie” în *Sociologie Românească*, București, 1990, vol. 1-2, pp. 31-48
3. Bain, Read, "Technology and State Government" în *American Sociological Review*, vol 2, 1937, pp. 860–874
4. Barlow, David H., „Unraveling the mysteries of anxiety and its disorders from the perspective of emotion theory” în *The American Psychologist*, vol. 55, vol. 2000, pp. 1247–1263
5. Bădescu, Ilie, „Probleme și fricile românilor spre finele deceniului zece – analiză secundară a unor date din sondaje CURS și ICCV”, în *Revista de cercetări sociale*, vol 3-4, 2000
6. Beck, Ulrich, „On the Way to the Industrial Risk Society? Outline of an Argument” in *Thesis Eleven*, vol. 23, 1989, pp. 86–103
7. Bendau, Antonia; Plag, Jens; Petzold, Moritz Bruno; Ströhle, Andreas; „COVID-19 vaccine hesitancy and related fears and anxiety” în *International Immunopharmacology*, vol. 97, 2021
8. Bradbury, Judith A., „The Policy Implications of Differing Concepts of Risk” în *Science, Technology, & Human Values*, vol. 14, vol. 4, 1989, p. 381
9. Buchen, Lizzie, „Biology and ideology: The anatomy of politics" în *Nature*, vol. 490, 2012, pp. 466–468
10. Bundy, Jonathan; Pfarrer, Michael D.; Coombs, W. Timothy, „Crises and crisis management: Integration, interpretation, and research development” în *Journal of Management*, vol. 43, nr. 6, 2017, pp. 1661-1692
11. Byrne, Richard, „A Nod to Ned Ludd” în *The Baffler*, vol. 23 (23), 2013, pp. 120-128
12. Chawla, Ronit, „Deepfakes: How a pervert shook the world.” în *International Journal for Advance Research and Development*, vol. 4, 2019, pp. 4-8

13. Christensen, Karen; Levinson, David, *Encyclopedia of community: from the village to the virtual world*, vol. 3, SAGE, 2003, p. 886
14. Clarke, Lee; Short, James F., „Social Organization and Risk: Some Current Controversies” în *Annual Review of Sociology*, vol. 19, 1993, pp. 375–99
15. Cramb, Alan W., „A Short History of Metals” în *Nature*, vol. 203, 1964, p. 337
16. Crocq, Mark-Antoine, „A History of Anxiety: from Hippocrates to DSM” în *Dialogues in Clinical Neuroscience*, vol. 17, 2015, pp. 319–325
17. Daft, Richard L.; Lengel, Robert H., „Organizational information requirements, media richness and structural design” în *Management Science*, vol. 32, 1986, pp. 554-571
18. Day, Charles, „The Future of Misinformation,” în *Computing in Science & Engineering*, vol. 21, 2019, pp. 108-108
19. Desanctis, Gerardine; Poole, Marshall Scott, „Capturing the complexity in advanced technology use: adaptive structuration theor” în *Organization Science*, vol. 5, nr. 2, 1994, pp. 121-147
20. Douglas, Mary, „The depoliticization of risk” in R. J. Ellis & M. Thompson (Eds.), *Culture matters: Essays in honor of Aaron Wildavsky*, Westview Press, Colo, 1997, pp. 121–32
21. Finseraas, Henning, „What if Robin Hood is a social conservative? : How the political response to increasing inequality depends on party polarization” în *Socio-Economic Review*, vol. 8, 2010, pp. 283–306
22. Fletcher, John Gould, „Deepfakes, Artificial Intelligence, and Some Kind of Dystopia: The New Faces of Online Post-Fact Performance” în *Theatre Journal*, vol. 70, 2019, pp. 455 - 471
23. Freeden, Michael, *Liberal Languages: Ideological Imaginations and Twentieth-Century Progressive Thought*, Princeton University Press, Princeton, vol. 2, 2005, pp. 144–165
24. Freeman, Daniel; Loe, Bao S.; Chadwick, Andrew; Vaccari, Cristian; et. al., „COVID-19 vaccine hesitancy in the UK: the Oxford coronavirus explanations, attitudes, and narratives survey” în *Psychological Medicine*, vol. 52, 2020, pp. 1–15
25. Furedi, Frank, *The Culture of Fear: Risk-taking and the Morality of Low Expectation*, Continuum International Publishing Group, 1997
26. Geuss, Raymond, *The Idea of a Critical Theory*, Cambridge University Press, Cambridge, 1981

27. Graham, Jesse; Haidt, Jonathan & Nosek, Brian, „Liberals and conservatives use different sets of moral foundations” în *Journal of Personality and Social Psychology*, 2009, vol. 96, pp. 1029-1046
28. Hall, Harry Reginald Holland, „Ceramics” în *Encyclopædia Britannica*, Cambridge University Press, Cambridge, vol. 5, 1911, pp. 703-760
29. Hasan, Haya R.; Salah, Khaled, „Combating Deepfake Videos Using Blockchain and Smart Contracts,” în *IEEE Access*, vol. 7, 2019, pp. 41596-41606
30. Hechter, Micheal, „Values research in the social and behavioral science” în *The Origin of Values*, New York: Aldine de Gruyter, 1993, pp. 1-10
31. Heeren, Alexandre, „On the Distinction between Fear and Anxiety in a (Post)pandemic World: a Commentary on Schimmenti et al.” în *Clinical Neuropsychiatry*, vol. 17, 2020, pp. 189–191
32. Hibbing, John R.; Smith, Kevin B.; Alford, John R., „Differences in negativity bias underlie variations in political ideology” în *Behavioral and Brain Sciences*, vol. 27, 2014, pp. 297–307
33. Hotez, Peter J, „Mounting antiscience aggression in the United States” în *PLOS*, 28 iulie 2021, vol. 19
34. Iacovou, Susan, „What is the difference between existential anxiety and so called neurotic anxiety? 'The sine qua non of true vitality' an examination of the difference between existential anxiety and neurotic anxiety” în *Existential Analysis*, vol. 22, 2011, p. 356
35. Jost John. T.; Glaser Jack; Kruglanski, Arie W. & Sulloway, Frank J., „Political conservatism as motivated social cognition” în *Psychological Bulletin*, 2003, vol. 129, pp. 339-375
36. Jost, John T.; Amodio, David M., „Political ideology as motivated social cognition: Behavioral and neuroscientific evidence” în *Motivation and Emotion*, vol. 36, 2011, pp. 55–64
37. Kahneman, Daniel; Tversky, Amos, „Judgment under uncertainty: Heuristics and biases” în *Science*, vol. 185 1982, pp. 1124-1131
38. Kanai, Ryota; Feilden, Tom; Firth, Colin; Rees, Geraint, „Political Orientations Are Correlated with Brain Structure in Young Adults” în *Current Biology*, vol. 21, 2011, pp. 677–680

39. Kelsen, Hans, „Foundations of democracy" în *Ethics*, vol. 66, 1955, pp. 1–101
40. Kendler, Kenneth S.; Gardner, Charles O.; Annas Peter and Lichtenstein Paul, „The development of fears from early adolescence to young adulthood: a multivariate study" în *Psychological Medicine*, 2008, vol. 38, pp. 1759–1769
41. Kimber, Richard, „On democracy" în *Scandinavian Political Studies*, vol. 12, 1989, pp. 199–219
42. Kock, Nathan, „The ape that used email: Understanding e-communication behavior through evolution theory" în *Communications of the Association for Information Systems*, nr. 3, 2001, pp. 1-29
43. Kock, Nathan, „The psychobiological model: Towards a new theory of computer-mediated communication based on Darwinian evolution" în *Organization Science*, vol. 15, 2004, pp. 327-348
44. Kruglanski, Arie W.; Pierro, Antonio; Mannetti, Lucia & De Grada, Eraldo, „Groups as epistemic providers: Need for closure and the unfolding of group-centrism" în *Psychological Review*, , vol. 113, 2006, pp. 84-100
45. Leijten, Jos, „Science, technology and innovation diplomacy: a way forward for Europe" în *Institute for European Studies Policy Brief Issue*, 2019, vol. 15
46. MacKenzie, Donald A.; Wajcman, Judy, „Introductory Essay" în *The Social Shaping of Technology*, Open University Press, Buckingham, 1999
47. Maras, Marie-Helen; Alexandrou, Alex, „Determining authenticity of video evidence in the age of artificial intelligence and in the wake of Deepfake videos" în *The International Journal of Evidence & Proof*, vol. 23(3), 2019, pp. 255-262
48. Maslow, Abraham H., „Teoria motivației umane" în *Psychological Review*, vol. 50, 1943, pp. 370-396
49. McClintock, Charles G., „Social values: Their definition, measurement and development." in *Journal of Research & Development in Education*, vol. 12, 1978, pp. 121-137
50. McGrath, Joseph E., „A theory of groups, small group research" în *Time, interaction, and performance*, vol. 22, 1991, p. 147-174
51. McGregor, Ian; Prentice, Mike & Nash, Kyle, „Anxious uncertainty and reactive approach motivation (RAM) for religious, idealistic, and lifestyle extremes" în *Journal of Social Issues*, 2013, vol. 69, pp. 537-563

52. Meese, James, „COVID-19, 5G conspiracies and infrastructural futures.” În *Media International Australia*, vol. 177, 2020, pp. 30–46
53. Moorey, Peter Roger Stuart, *Ancient Mesopotamian Materials and Industries: The Archaeological Evidence*, Eisenbrauns, Winona Lake, 1999, vol. 1, p. 146
54. Munck, Gerardo L., „What is democracy? A reconceptualization of the quality of democracy” în *Democratization*, vol. 23, 2014, pp. 1-26
55. Nash, Kyle; Leota, Josh, „Political Orientation as Psychological Defense or Basic Disposition? A Social Neuroscience Examination” în *Cognitive Affect Behavioral Neuroscience*, vol. 22, 2022, pp. 586-599
56. Öhman, Arne, „Fear and Anxiety. Overlaps and Dissociations” în *Handbook of Emotions*, The Guilford Press, New York, vol. 3, 2008, pp. 709-729
57. Öhman, Arne, „Fear and Anxiety: Evolutionary, Cognitive, and Clinical Perspectives” în *Handbook of Emotions*, New York, The Guilford Press, 2000, pp. 573–593
58. Orlikowski, Wanda J., „The duality of technology: rethinking the concept of technology in organizations” în *Organization Science*, vol. 3, nr. 3, 1992, pp. 398-427
59. Reicher, Stephen; Spears, Russell & Postmes, Tom, „A social identity model of deindividuation phenomena” în *European Review of Social Psychology*, vol. 6, Wiley, Chichester, 1995, pp. 161-198
60. Ritchie, Hannah; Mathieu, Edouard; Rodés-Guirao, Lucas; Appel, Cameron; Rodés-Guirao, Giattino & Lucas, et al, „A global database of COVID-19 vaccinations” în *Nature Human Behaviour*, vol. 5, 2021, pp. 947-953
61. Roccato, Michele; Vieno, Aalessio & Russo, Silvia, „Criminal victimization fosters conservatism among people living in areas living with high unemployment rates: A multilevel longitudinal study” în *European Journal of Social Psychology*, 2013, vol. 43, pp. 585-592
62. Roll-Hansen, Nils, „Geneticists and the Eugenics Movement in Scandinavia” în *The British Journal for the History of Science*, vol. 22, 1989, 335–346
63. Rosa, Eugene A., „Metatheoretical Foundations for Post-Normal Risk” în *Journal of Risk Research*, vol. 1, 1998, pp. 15–44
64. Sandelowski, Margarete, „Combining Qualitative and Quantitative Sampling, Data Collection, and Analysis Techniques in Mixed-Method Studies” în *Research in Nursing & Health*, vol. 23, 2000, pp. 246–255

65. Schatzberg, Eric, „Technik Comes to America: Changing Meanings of Technology Before 1930” în *Technology and Culture*, vol. 47, pp. 486-512
66. Shaver, Phillip; Schwartz, Judith; Kirson, Donald; O'Connor, Cary, „Emotion knowledge: further exploration of a prototype approach” în *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 52, 1987, pp. 1061–86
67. Shields, Mark A., „Technology and Social Theory” în *Technology and Culture*, vol. 53, nr. 4, 2012, pp. 918-920
68. Shorrocks, Rosalind, „Cohort Change in Political Gender Gaps in Europe and Canada: The Role of Modernization” în *Politics & Society*, 46, 2018, 135-175
69. Spears, Russell; Lea, Martin, „Panacea or panopticon? The hidden power in computer-mediated communication” în *Communication Research*, vol. 21, 1994, p. 427-459
70. Spencer-Oatey, Helen & Franklin, Peter, „What is culture? A compilation of quotations for the intercultural field” în *GlobalPeople Core Concepts*, vol. 1, 2012
71. Stahl, Ann B., „Hominid dietary selection before fire” în *Current Anthropology*, vol. 25, 1984, pp. 151-168
72. Starr, Chauncey, „Social benefit versus technological risk” in *Science*, vol. 165, 1960, pp. 1232–1238
73. Sussman, Robert W.; Hall, Roberta L., „Child Transport, Family Size, and Increase in Human Population During the Neolithic” în *Current Anthropology*, vol. 13, 1972, pp. 258-67
74. Sylvers, Patrick; Lilienfeld, Scott O.; LaPrairie, Jamie L., „Differences between trait fear and trait anxiety: implications for psychopathology” în *Clinical Psychology Review*, vol. 31, p. 122
75. Szollosy, Michael F., „Frankenstein and our fear of robots: projection in our cultural perception of technology” în *AI & Soc*, vol. 32, 2017, pp. 433–439
76. Tetlock, Philip E.; Bernzweig, Jane & Gallant, Jack L., „Supreme Court decision making: Cognitive style as a predictor of ideological consistency in voting” în *Journal of Personality and Social Psychology*, 1985, vol. 48, pp. 1227-1239
77. Thielens, Arno; Bell, Duncan; Mortimore, David B., „Exposure of Insects to Radio-Frequency Electromagnetic Fields from 2 to 120 GHz” în *Sci Rep*, vol. 8, 2018, pp. 1-9
78. Thorisdottir, Hulda; Jost, John T.; Liviatan, Ido & Shrout, Patrick E., „Psychological needs and values underlying left-right political orientation: Cross-national evidence

- from Eastern and Western Europe" în *Public Opinion Quarterly*, 2007, vol. 71, pp. 175-203
79. Usai, Donatella; Salvatori, Sandro; „The oldest representation of a Nile boat” în *Antiquity*, vol. 81, 2007
80. Van Prooijen, Jan-Willem; Krouwel, André P. M.; Boiten, Max & Eendebak, Lennart, „Fear Among the Extremes: How Political Ideology Predicts Negative Emotions and Outgroup Derogation” în *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2015, vol. 41, pp. 1-13
81. Watkins, Frederick, „Democracy" în *Encyclopædia Britannica*, Vol. 7, 1970, pp. 215–23
82. Westerlund, Mika, „The Emergence of Deepfake Technology: A Review” în *Techonolgy Innovation Management Review*, vol. 9, 2019, p. 42
83. Williams, Robert M., „Some Problems in the Sociological Study of Values” în *American Society: A Socioogical Interpretation*, New York, Knopf, 1952, pp. 77-93
84. Wise, George, „Science and Technology” în *Osiris*, vol. 1, 1985, pp. 229–46
85. Wynne, Brian, „Carving out Science (And Politics) in the Regulatory Jungle” în *Social Studies of Science*, vol. 22, vol. 4, 1992, pp. 745–758

Cărți

1. Adorno, Theodor W.; Frenkel-Brunswik, Els; Levinson, Daniel J. & Sanford, R. N., *The authoritarian personality*. New York, NY:Harper & Row, 1950
2. Aicher, Peter J., *Guide to the Aqueducts of Ancient Rome*, Bolchazy-Carducci Publishers, Wauconda, Illinois, 1995
3. American Psychiatric Association, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, Arlington: American Psychiatric Publishing, 2013
4. Anthony, David A., *The Horse, the Wheel, and Language: How Bronze-Age Riders from the Eurasian Steppes Shaped the Modern World*, Princeton University Press, Princeton, 2007
5. Appleby, Joyce; Hunt, Lynn; Jacob, Margaret, *Telling the Truth about History*, W. W. Norton & Company, New York 1995
6. Arthur, W. Brian, *The Nature of Technology*, Free Press, New York, 2009
7. Barak, Aharon, *The judge in a Democracy*, Princeton University Press, New Jersey, 2006 Kojève, Alexandre, *The Notion of Authority: A Brief Presentation*, Verso Books, 2020
8. Barker, Phil, *Psychiatric and Mental Health Nursing: The Craft of Caring*, London, Edward Arnold, 2003
9. Beck, Ulrich, *Risk Society: Towards a New Modernity*, Sage Publications, London, 1992
10. Black, Jeremy; Brewer, Paul; Shaw, Anthony; Chandler, Malcolm; Cheshire, Gerard; Cranfield, Ingrid; Lewis, Brenda R.; Sutherland, Joe; Vint, Robert, *World History*, Bath, Somerset: Parragon Books, 2003
11. Brosnan, Mark J., *Technophobia: the psychological impact of Information Technology*, Routledge, London, 1998
12. Brunschot, Van; Gibbs, Erin; Kennedy, Leslie W., *Risk, Balance & Security*, Sage Publications, Thousand Oaks 2008
13. Chelcea, Septimiu, *Piramida fricilor sociale. Fricile sociale în România - o schiță psihosociologică*, Editura Universității din București, București, 2009
14. Cohen, Nancy L., *Delirium – The Politics of sex in America*, Counterpoint, 2012

15. Comșa, Mircea, „Libertate – Egalitate – Siguranță” în B. Voicu, H. Rusu & C. D. Tufiş (editori), *Atlasul valorilor sociale. România la 100 de ani*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2020
16. Crawford, Harriet, *The Sumerian World*, New York and London, Routledge, England, 2013
17. Davison, Gerald C.; *Abnormal Psychology*, Veronica Visentin, Toronto, 2008
18. De Singly, Francois; Blanchet, Alain; Gotman, Anne & Kaufman, Jean-Claude, *Ancheta și metodele ei: Chestionarul, Interviu de producere a datelor, interviul comprehensiv*, Polirom, Iași, 1998
19. Diamond, Larry, Morlino, Leonardo, *Assessing the Quality of Democracy*, Baltimore, The John Hopkins University Press, 2005
20. Dorschel, Andreas, *Furcht und Angst*, in Goltschnigg. *Lähmender Stillstand und Motor des Fortschritts*, Stauffenburg, Tübingen, 2012
21. Douglas, Mary, *Risk and Blame: Essays in Cultural Theory*, Routledge, London, 1992
22. Douglas, Mary, Wildavsky Aaron, *Risk and Culture: An Essay on the Selection of Technological and Environmental Dangers*, University of California Press, 1982
23. Eslamian, Saeid, *Handbook of Engineering Hydrology: Environmental Hydrology and Water Management*, CRC Press, Boca Raton, 2014
24. Fawcett, Edmund, *Conservatism: The Fight for a Tradition*, Princeton University Press, 2020
25. Ferraro, Gary P., *Cultural Anthropology: An Applied Perspective*, Wadsworth, Belmont, 2006
26. Fischer, Klaus P., *America in White, Black, and Gray: A History of the Stormy 1960s*, Bloomsbury Publishing USA, London, 2007
27. Giddens, Anthony; Pierson, Christopher, *Making Sense of Modernity: Conversations with Anthony Giddens*, 1998
28. Glotz, Gustave - *La cité grecque*, La Renaissance du livre, 1928; G. Glotz, *Cetatea greacă*, ed. Meridiane, București, 1992
29. Goble, Frank G., *The third force: the psychology of Abraham Maslow*, Maurice Bassett Publishing, Richmond, CA, 1971
30. Gordon, Childe V., *New Light on the Most Ancient East*, Routledge, London, 1928
31. Graham, Gordon, *The Internet: a philosophical inquiry*, Routledge, London, 1999

32. Graham, John D.; Wiener, Jonathan Baert; *Risk vs. risk*, Harvard university press, Cambridge, 1995
33. Gregersen, Erik, *The Complete History of Wheeled Transportation: From Cars and Trucks to Buses and Bikes*, Britannica Educational Publishing, New York, 2012
34. Guston, David H., *Between Politics and Science: Assuring the Integrity and Productivity of Research*, Cambridge University Press, New York, 2000
35. Hardacre, Helen; George, Timothy S.; Komamura, Keigo; Seraphim, Franziska, *Japanese Constitutional Revisionism and Civic Activism*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2021
36. Hatemi, Peter K.; McDermott, Rose; Eaves, Lindon J.; Kendler, Kenneth S. and Neale, Michael C., *Fear Dispositions and their Relationship to Political Preferences*, 2010
37. Hazony, Yoram, *Conservatism: A Rediscovery*, Swift Press, Montreal, 2022
38. Hechter, Micheal, „Values research in the social and behavioral science” în Hechter, M. H; Nadel, L. & Michod ,R. (editori), *The origin of Values*, Aldine de Gruyter, New York, 1993
39. Hénaff, Marce; Strong, Tracy B., *Public space and democracy*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2001
40. Heywood, Andrew, *Political Ideologies: An Introduction*, Palgrave Macmillan, London, 2012
41. Hoeffel, Joseph M., *Fighting for the Progressive Center in the Age of Trump*, ABC-CLIO, Santa Barbara, 2014
42. Holton, Gerald, *Science and Anti-science*, Harvard University Press, Cambridge, 1993
43. Hook, Sidney, *The map was redrawn to make man's agony a part of the geography*, The New York Times Book Review, 1962
44. Huesemann, Michael H.; Huesemann, Joyce A., *Technofix: Why Technology Won't Save Us or the Environment*, New Society Publishers, Gabriola Island, British Columbia, Canada, 2011
45. Huyler, Debaro; McGill, Craig, *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, Thousand Oaks, CA: Sage Publication, 2019
46. Jarvie, Grant, *Sport, Culture and Society An introduction*, Routledge, New York, 2006
47. Jaycox, Faith, *The Progressive Era*, Infobase Publishing, New York, 2005

48. Jones, Steve E., *Against technology: from the Luddites to neo-Luddism*, CRC Press, Boca Raton, 2006
49. Kant, Immanuel; Reiss, Hans Siegbert, *Kant: political writings*, New York: Cambridge University Press, Cambridge, 1991
50. Kelle, Udo, „Combining qualitative and quantitative methods in research practice: purposes and advantages” în *Qualitative Research in Psychology*, Routledge, 2006
51. Klaehn, Jeffery, *Filtering the news: essays on Herman and Chomsky's propaganda model*, Black Rose Books, 2005
52. Latour, Bruno, *Shaping Technology/Building Society* (ed. Wiebe E. Bijker and John Law), Editura MIT Press, Cambridge, MA, 1992
53. Lay, Maxwell G., *Ways of the World A History of the World's Roads and of the Vehicles That Used Them*, Primavera Press, Sydney, 1992
54. Lechner, Norbert, *Plumbing, Electricity, Acoustics: Sustainable Design Methods for Architecture*, Wiley, John & Hoboken, Sons, , New Jersey, 2012
55. Luhmann, Niklas, *The Reality of the Mass Media*, Stanford University, Stanford, 2000
56. Mah, Harold, *Enlightenment Phantasies: Cultural Identity in France and Germany, 1750–1914*, Cornell University, New York, 2003
57. Mannix, Loretta H.; Stratton, Julius Adams, *Mind and Hand: The Birth of MIT*, MIT Press, Cambridge, 2005
58. Meyer, Henning; Rutherford, Jonathan, *The Future of European Social Democracy: Building the Good Society*, Palgrave Macmillan, London, 2012
59. Mihăilescu, Bogdan. C. & Stoica, Virgil, „Evoluția valorilor politice în rândul cetățenilor municipiului Iași (2002-2014) în Mihăilescu, B. C. & Stoica, V. (editori), *Noi perspective asupra valorilor politice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iasi, 2018
60. Möller, Niklas, „The Concepts of Risk and Safety” în Roeser, Sabine; Hillerbrand, Rafaela; Sandin, Per; Peterson, Martin, *Handbook of Risk Theory*, Springer, New York, 2012
61. Muller, Jerry Z., *Conservatism: An Anthology of Social and Political Thought from David Hume to the Present*, Princeton U.P., Princeton, 1997
62. Nisbet, Robert A., *The Sociological Tradition*, Routledge, New York, 1993
63. Nisbet, Robert, *History of the Idea of Progress*, Basic Books, New York, 1980

64. Noah, Kramer Samuel, *The Sumerians: Their History, Culture, and Character*, University of Chicago Press, Chicago, 1963
65. Nugent, Walter, *Progressivism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2010
66. Nussbaum, Martha, *Women and human development: the capabilities approach*. Cambridge New York: Cambridge University Press, 2000
67. O'Gorman, Frank, *Edmund Burke: His Political Philosophy*, Routledge, 2003
68. Patterson, Gordon M., *The ESSENTIALS of Ancient History*, Research & Education Association, Piscataway, 1992
69. Potts, Daniel T., *A Companion to the Archaeology of the Ancient Near East*, Blackwell, Oxford, 2012
70. Rayner, S., „Cultural Theory and risk analysis” în S. Krinsky & D. Golding (Eds.), *Social Theories of Risk*, 1992
71. Reinhard, Bendix, *Max Weber: An Intellectual Portrait*, University of California Press, 1977
72. Renn, Ortwin, „Social theories of risk” în Krinsky S. & Golding D, *Social theories of risk*, Praeger, Westport, 1992
73. Rotariu, Traian; Iluț, Petru, *Ancheta sociologică și sondajul de opinie. Teorie și practică*, Polirom, 1997, Iași
74. Sharma, Ritesh, *A Treatise on Science Technology and Society*, Laxmi Publications, 2020
75. Shelley, Mary, *Frankenstein; sau Un Prometheus modern*, Grupul Editorial Art, București, 2018
76. Short, John; Williams, Ederyn & Christie, Bruce, *The Social Psychology of Telecommunications*, John Wiley & Sons, New York, 1976
77. Snyder, Richard; Samuels, David, „Devaluing the vote in Latin America”, în Diamond, Larry; Plattner, Marc F. (eds.), *Electoral systems and democracy*, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2006
78. Steere, Bob, *Becoming an effective classroom manager: A resource for teachers*, SUNY Press, Albany, New York, 1988
79. Stiegler, Bernard, *Technics and Time, 1: The Fault of Epimetheus*, Stanford University Press, Stanford, 1998

80. Stoica, Virgil & Mihăilescu, Bogdan, „Evoluția valorilor politice în rândul cetățenilor municipiului Iași” (2002-2014)!, în Stoica, Virgil; Mihăilescu, Bogdan (editori) *Noi perspective asupra valorilor politice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2018
81. Taleb, Nicolas. N., *Lebăda neagră. Impactul prea puțin probabilului*, Curtea Veche Publishing, București, 2018
82. Turner, John C.; Hogg, Michael A.; Oakes, Penny J.; Reicher, Stephen & Wetherell, Margaret S., *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*, Basil Blackwell, Oxford, England, 2012
83. Villa, Paola, *Terra Amata and the Middle Pleistocene archaeological record of southern France*, University of California Press, Berkeley, 1983
84. Vincent, Andrew, *Modern Political Ideologies*, John Wiley & Sons, Oxford, 2009
85. Weber, Max, *Economy and Society*, University of California Press, California, 1978
86. Weber, Max, *Politica, o vocație și o profesie*, Editura Anima, București, 1992
87. Yasnitsky, Anton, *An Intellectual Biography*, Routledge, London și New York, 2018

Surse WEB

1. Dale Carrico, *Technoprogessivism: Beyond Technophilia and Technophobia*, 2006, valabil la adresa <https://web.archive.org/web/20160908070510/http://ieet.org/index.php/IEET/more/carrico20060812>, accesat la data de 27.04.2024
2. Dana Goodyear, *Man of Extremes*, 2009, valabil la adresa <https://www.newyorker.com/magazine/2009/10/26/man-of-extremes-james-cameron-profile-avatar>, accesat la data de 01.05.2024
3. *Did you know there's a third party based on Catholic teaching?*, valabil la adresa <https://www.catholicnewsagency.com/news/34726/did-you-know-theres-a-third-party-based-on-catholic-teaching>, accesat la data de 03.02.2024
4. *Hard Evidence: do we become more conservative with age?*, valabil la adresa <https://theconversation.com/hard-evidence-do-we-become-more-conservative-with-age-47910>, accesat la data de 15.01.2024
5. „Industry, Technology and the Global Marketplace: International Patenting Trends in Two New Technology Areas” în *Science and Engineering Indicators 2002*, *National Science Foundation*, valabil la adresa <https://wayback.archive-it.org/5902/20150818090057/https://www.nsf.gov/statistics/seind02/c6/c6s5.htm>, accesat la data de 15.03.2024
6. Joan E. Solsman, *Deepfakes may ruin the world. And they can come for you too*, valabil la adresa <https://www.cnet.com/tech/computing/deepfakes-may-try-to-ruin-the-world-but-they-can-come-for-you-too/>, accesat la data de 15.02.2024
7. Mihaly Csikszentmihalyi, *Finding flow : the psychology of engagement with everyday life*, Internet Archive, New York, 1997, disponibil la adresa <https://archive.org/details/findingflowpsych00csik>
8. „Molly Ball, The Battle Within the Democratic Party” în *The Atlantic*, valabil la adresa <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2013/12/the-battle-within-the-democratic-party/282235/>, accesat la data de 03.02.2024
9. Nicholas Wade, „Early Voices: The Leap to Language” în *The New York Times*, 2003, disponibil la adresa <https://www.nytimes.com/2003/07/15/science/early-voices-the-leap-to-language.html>, accesat la data de 04.01.2022

10. Ryan Rogers, Marist College, „Critical Essay—Old Games, Same Concerns: Examining First Generation Video Games Through Popular Press Coverage from 1972-1985” în *Technoculture: an online journal of technology in society*, valabil la adresa <https://tcjournal.org/vol3/rogers>, accesat la data de 04.05.2024
11. Silvia Spătaru, *Frica și reacțiile comportamentale individuale și sociale*, disponibil la adresa https://www.academia.edu/25701047/Frica_%C5%9Fi_reac%C5%A3iile_comportamentale_individuale_%C5%9Fi_sociale, accesat la data de 20.01.2023
12. *The Origins and Evolution of Progressive Economics*, valabil la adresa <https://www.americanprogress.org/article/the-origins-and-evolution-of-progressive-economics/>, accesat la data de 03.02.2024
13. *The Progressive Era (1890–1920)*, *The Eleanor Roosevelt Papers Project*, valabil la adresa <https://web.archive.org/web/20200120210506/https://www2.gwu.edu/~erpapers/teaching/glossary/progressive-era.cfm>, accesat la data de 02.02.2024
14. Trenduri globale în guvernare, valabil la adresa <https://www.systemicpeace.org/polityproject.html>, accesat la data de 01.10.2023
15. <http://www.beyondintractability.org/essay/underlying-causes>, accesat la data de 28.08.2021
16. Suma P. Chand, Raman Marwaha, „Anxiety” în *National Library of Medicine*, disponibil la adresa <https://web.archive.org/web/20220621101211/http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK470361/#article-17728.s2>, accesat la data de 12.09.2023
17. Vannevar Bush, *Science The Endless Frontier: A Report to the President by Vannevar Bush*, Director of the Office of Scientific Research and Development, United States Government Printing Office, Washington, 1945, disponibil la adresa <https://www.nsf.gov/od/lpa/nsf50/vbush1945.htm#summary>, accesat la data de 04.01.2022
18. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/133435/conservatism>, accesat la data de 26.03.2022
19. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/133435/conservatism>, accesat la data de 22.10.2023

20. <http://www.psychpage.com/learning/defenses.html>, accesat la data de 01.06.2024
21. <https://amormundi.blogspot.com/2006/08/politics-of-morphological-freedom.html>, accesat a data de 27.04.2024
22. <https://blogs.microsoft.com/blog/2023/09/21/announcing-microsoft-copilot-your-everyday-ai-companion/>, accesat la data de 20.04.2024
23. http://www.dictionaryofeconomics.uk/article?id=pde2008_T000034&q=Technological%20change&topicid=&result_number=7, accesat la data de 04.01.2022
24. <https://boingboing.net/2021/02/10/this-ai-neural-network-transforms-text-captions-into-art-like-a-jellyfish-pikachu.html>, accesat la data de 20.04.2024
25. <https://dexonline.ro/definitie/criza>, accesat la data de 20.03.2023
26. <https://dexonline.ro/definitie/democratie>, accesat la data de 21.03.2022
27. <https://dexonline.ro/definitie/democratie>, accesat la data de 22.10.2023
28. <https://dexonline.ro/definitie/risc>, accesat la data de 15.03.2024
29. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/anguish>, accesat la data de 3.01.2023
30. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/risk>, accesat la data de 15.03.2024
31. <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/progressivism>, accesat la data de 27.03.2022
32. <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/progressivism>, accesat la data de 22.10.2023
33. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/progressivism>, accesat la data de 26.03.2022
34. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/progressivism>, accesat la data de 22.10.2023
35. <https://gemini.google.com/app>, accesat la data de 22.04.2024
36. <https://gizmodo.com/the-many-faces-of-neo-luddism-1682139778>, accesat la data de 25.01.2023.
37. https://lithicsireland.ie/mlitt_mesolithic_west_ireland_chap_2.html, accesat la data de 04.01.2022
38. <https://mondediplo.com/1997/02/20luddites>, accesat la data de 25.01.2023

39. <https://my.clevelandclinic.org/health/diseases/22853-technophobia>, accesat la data de 12.05.2024
40. <https://openai.com/blog/chatgpt>, accesat la data de 10.01.2024
41. <https://openai.com/dall-e-3>, accesat la data de 21.04.2024
42. <https://ourworldindata.org/coronavirus>, accesat la data de 07.01.2024
43. <https://plato.stanford.edu/entries/conservatism/>, accesat la data de 26.03.2022
44. <https://plato.stanford.edu/entries/conservatism/>, accesat la data de 22.10.2023
45. <https://theanarchistlibrary.org/library/chellis-glendinning-notes-toward-a-neo-luddite-manifesto>, accesat la data de 25.01.2023.
46. <https://theconversation.com/give-this-ai-a-few-words-of-description-and-it-produces-a-stunning-image-but-is-it-art-184363>, accesat la data de 21.04.2024
47. <https://venturebeat.com/business/openai-debuts-dall-e-for-generating-images-from-text/>, accesat la data de 20.04.2024
48. <https://web.archive.org/web/20070217141847/http://www.intute.ac.uk/sciences/>, accesat la data de 04.01.2022
49. https://web.archive.org/web/20070703200319/http://macek.czechian.net/defining_cyberculture.htm, accesat la data de 04.01.2022
50. <https://web.archive.org/web/20090329111924/http://www.hindu.com/thehindu/holnus/001200903261611.htm>, accesat la data de 04.01.2022
51. <https://web.archive.org/web/20120326170835/http://www.marsdenhistory.co.uk/people/luddites.html>, accesat la data de 25.01.2023
52. <https://web.archive.org/web/20161107024930/http://www.bbc.com/news/technology>, accesat la data de 04.01.2022
53. <https://www.accenture.com/us-en/insights/high-tech/5g-economic-impact>, accesat la data de 10.05.2024
54. <https://www.booksandculture.com/articles/1998/sep/oct/8b5018.html?paging=off>, accesat la data de 25.01.2023.
55. <https://www.britannica.com/topic/democracy>, accesat la data de 21.03.2022
56. <https://www.britannica.com/topic/direct-democracy>, accesat la data de 25.03.2022
57. <https://www.britannica.com/topic/direct-democracy>, accesat la data de 23.10.2023
58. <https://www.cancerresearchuk.org/about-cancer/causes-of-cancer/cancer-myths/do-mobile-phones-cause-cancer>, accesat la data de 10.05.2024

59. <https://www.chronicle.com/article/the-conservative-reaction/>, accesat la data de 01.02.2024
60. <https://www.coe.int/en/web/compass/democracy>, accesat la data de 25.03.2022
61. <https://www.economist.com/democracy-in-america/2016/01/31/from-the-archives-the-open-society-and-its-enemies-revisited>, accesat la data de 25.03.2022
62. <https://www.economist.com/interactive/briefing/2022/06/11/huge-foundation-models-are-turbo-charging-ai-progress>, accesat la data de 21.04.2024
63. <https://www.economist.com/news/2007/08/22/liberty-and-justice-for-some>, accesat la data de 25.03.2022
64. <https://www.engadget.com/dall-e-ai-gpt-make-image-from-any-description-135535140.html?guccounter=1>, accesat la data de 21.04.2024
65. <https://www.ericsson.com/en/5g>, accesat la data de 10.05.2024
66. <https://www.etymonline.com/word/hierarchy>, accesat la data de 01.02.2024
67. <https://www.extremetech.com/extreme/318881-openais-dall-e-generates-images-from-text-descriptions>, accesat la data de 20.04.2024
68. <https://www.history.com/news/who-were-the-luddites>, accesat la data de 25.01.2023
69. <https://www.isdglobal.org/explainers/anti-vaccine-conspiracies/>, accesat la data de 10.01.2024
70. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/democracy>, accesat la data de 23.03.2022
71. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/technology>, accesat la data de 04.01.2022
72. <https://www.microsoft.com/en-in/microsoft-copilot>, accesat la data de 20.04.2024
73. <https://www.qualcomm.com/5g/the-5g-economy>, accesat la data de 10.05.2024
74. <https://www.qualcomm.com/5g/what-is-5g>, accesat la data de 10.05.2024
75. <https://www.sciencedaily.com/releases/2006/01/060103114116.htm>, accesat la data de 04.01.2022
76. <https://www.smithsonianmag.com/history/what-the-luddites-really-fought-against-264412/>, accesat la data de 25.01.2023
77. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2021/03/france-vaccine-hesitancy-astra-zeneca/618316/>, accesat la data de 10.01.2024

78. <https://www.theverge.com/2023/9/20/23881241/openai-dalle-third-version-generative-ai>, accesat la data de 20.04.2024
79. <https://www.wired.com/2010/10/stone-tool-sharpening/>, accesat la data de 04.01.2022

Anexe

Anexa nr. 1 - Planul chestionarului

Chestionar lucrare Doctorat

„Bună ziua,

Mă numesc Victor Stoica și sunt doctorand și asistent universitar asociat în domeniul Sociologiei, în cadrul Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

În paginile care urmează veți găsi un chestionar cu o serie de întrebări ce mă vor ajuta să îmi finalizez cercetarea pentru lucrarea de doctorat. Tema lucrării este „VALORI ÎMPĂRTĂȘITE ȘI RISCURI PERCEPUTE. SCHIMBĂRILE TEHNOLOGICE CA FACTOR DE PRODUCERE A FRICII”, astfel încât întrebările vor avea legătură cu titlul menționat.

Completarea chestionarului durează aproximativ 10 minute, astfel încât am să vă rog să îl completați cu atenție și nu în grabă, lucru care este esențial pentru analiza corectă a datelor.

În același timp, garantez faptul că răspunsurile sunt complet confidențiale și vor fi folosite doar în scopuri academice.

Mulțumesc frumos!”

Valori/preferințe personale

Va rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos, bifând cât mai sincer posibil o căsuță care vă reprezintă părerea față de afirmațiile menționate. (Total dezacord, dezacord, dezacord parțial, acord parțial, acord sau acord total).

Intervenția statului

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Statul trebuie să intervină în stabilirea salariului minim.						

Valori împărtășite și riscuri percepute

2. Doar statul trebuie să se ocupe de dezvoltarea infrastructurii și a transportului public.						
3. Statul ar trebui să combată sărăcia prin oferirea de mai multe ajutoare sociale.						
4. Statul ar trebui să asigure un loc de muncă plătit decent fiecărui cetățean doritor.						
5. Taxele și impozitele plătite către stat contribuie semnificativ la dezvoltarea societății și a infrastructurii.						
6. Statul trebuie să garanteze fiecăruia un venit minim garantat.						
7. Statul ar trebui să combată știrile false.						
8. Este datoria statului să combată schimbările climatice						
9. Responsabilitatea statului este mai importantă decât a individului atunci când vorbim de sănătate.						
10. Pentru o societate mai bună, statul trebuie să promoveze noile tehnologii.						

Reformă socială

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. În România există inegalități sociale și economice și asta reprezintă o problemă serioasă care trebuie rezolvată.						
2. Există minorități sexuale/religioase/etnice care nu au drepturi legale egale cu ceilalți cetățeni.						
3. În România, cetățenii care aparțin altor religii/confesiuni/etnii/atrăcții sexuale sunt discriminați de alți indivizi.						
4. Principiile religioase sunt învechite și nu mai au relevanță în ziua de azi.						
5. Pentru a dezvolta societatea, cetățenii trebuie să adopte și să se adapteze noilor tendințe socio-culturale din țările mai dezvoltate.						

Valori progresiste

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Schimbarea de orice fel este oricând benefică pe termen lung față de lipsa acesteia.						
2. În societate există prea multe idei învechite care nu mai au legătură cu realitatea din prezent.						
3. Omenirea și planeta sunt în pericol datorită abuzurilor marilor companii private.						
4. Statele lumii pot și trebuie să intervină pentru a controla domeniul privat.						
5. Poluarea și schimbările climatice sunt probleme mai importante decât dezvoltarea economică.						
6. Oamenii sunt buni de la natură iar societatea îi corupe.						
7. Societatea trebuie schimbată.						
8. Cea mai mare parte a deciziilor trebuie lăsate pe seama experților.						

Valori/preferințe personale

Va rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos, bifând cât mai sincer posibil o căsuță care vă reprezintă părerea față de afirmațiile menționate. (Total dezacord, dezacord, dezacord parțial, acord parțial, acord sau acord total).

Tradiție

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Tradițiile sunt un element important din structura societății și trebuie respectate ca atare.						
2. Vechile soluții pot fi la fel de bune în ziua de azi ca și în trecut.						
3. Este important ca valorile, obiceiurile și bunele practici să fie transmise mai departe generațiilor viitoare.						

Valori împărtășite și riscuri percepute

4. Tradiția joacă un rol important în definirea identității culturale și spirituale a unui grup de oameni.						
5. Familia este piatra de temelie a societății.						

Ierarhie

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Respect și susțin o ierarhie bine definită, unde rolurile fiecăruia sunt clare.						
2. Îmi asum poziția socială pe care o am și nu încerc să ofer altora impresia că sunt altfel.						
3. În societate, reușitele în viață și meritul cuiva de a se afla într-o funcție nu ar trebui să aibă legătură cu sexul/rasa/religia/orientarea sexuală a unei persoane.						
4. Societatea nu poate funcționa fără o ierarhie clară și o distribuție diferită a sarcinilor și a responsabilităților.						

Autoritate

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Dezacord total
1. Chiar dacă nu sunt de acord din diferite motive, respect ordinele șefului/superiorului meu.						
2. Este mai relevant ceea ce este palpabil în fața mea și mai degrabă realizabil decât ceea ce este posibil și imaginar.						
3. Schimbările mici și sigure sunt mai bune decât schimbările bruște și riscante.						
4. Autoritatea poate fi și trebuie contestată atunci când există abuzuri evidente ale acesteia sau neconcordanțe între responsabilități și fapte.						

Valori/preferințe personale

Valori împărtășite și riscuri percepute

Va rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos, bifând cât mai sincer posibil o căsuță care vă reprezintă părerea față de afirmațiile menționate. (Total dezacord, dezacord, dezacord parțial, acord parțial, acord sau acord total).

Libertate

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Orice individ acționează independent, fără constrângeri sau influențe din partea autorităților.						
2. Trăim într-o societate liberă unde nu suntem supuși controlului abuziv și autoritar al altora.						
3. Libertatea vine adesea la pachet cu responsabilitatea. O persoană liberă își asumă responsabilitatea pentru acțiunile sale și pentru consecințele acestora.						
4. Libertatea recunoaște și încurajează pluralismul de idei, valori, culturi și opțiuni de viață. Persoanele libere pot avea opinii diferite și pot să adopte moduri variate de trai.						

Egalitate în fața legii

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Toți oamenii sunt egali în fața legii.						
2. Constituția protejează cetățenii de abuzuri care ar periclita stabilitatea societății.						
3. Nici o persoană nu poate fi discriminată în funcție de rasă, etnie, sex, religie, origine socială, opinii politice, orientare sexuală sau orice alt criteriu protejat de lege.						
4. Legea trebuie respectată cu sfințenie, nimeni nu este mai presus de ea în nici o ocazie.						
5. Atunci când legile nu mai sunt respectate pe scară largă, societatea are dreptul de a încălca anumite legi pentru a restaura ordinea și respectarea legii.						

Drepturi

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Drepturile omului sunt unul dintre cele mai importante aspecte ale societății moderne.						
2. În societatea actuală, toate persoanele au drepturi egale indiferent de sex/rasă/religie/orientare sexuală etc.						
3. Libertatea individuală are limite în măsura în care drepturile altor persoane nu sunt încălcate.						
4. Drepturile individului au ajuns să fie mai importante decât responsabilitatea față de societate.						

Tehnologie și schimbări tehnologice

Va rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos, bifând cât mai sincer posibil o căsuță care vă reprezintă părerea față de afirmațiile menționate. (Total dezacord, dezacord, dezacord parțial, acord parțial, acord sau acord total).

Tehnologie și schimbări tehnologice

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Tehnologia evoluează mai degrabă prea încet.						
2. Dezvoltarea tehnologică a făcut mai degrabă bine umanității decât rău.						
3. Avansul tehnologic este justificat chiar dacă unii oameni urmează să își piardă locul de muncă.						
4. Calculatorul personal a fost una dintre cele mai utile invenții ale secolului 20.						
5. Pe termen lung, utilizarea energiei nucleare a fost și este mai degrabă un lucru benefic umanității.						
6. Internetul reprezintă tot una dintre cele mai benefice invenții ale secolului 20.						
7. Accesul la informații și divertisment oricând (prin intermediul internetului, calculatorului personal, tabletelor,						

Valori împărtășite și riscuri percepute

smartphone-ului etc) reprezintă un lucru benefic pe termen lung.						
8. Inteligența artificială este o inovație extraordinară care va îmbunătăți semnificativ viața oamenilor.						

Riscuri percepute

Va rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos, bifând cât mai sincer posibil o căsuță care vă reprezintă părerea față de afirmațiile menționate. (Total dezacord, dezacord, dezacord parțial, acord parțial, acord sau acord total).

Riscuri percepute

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Îmi este teamă că îmi voi pierde job-ul în curând datorită dezvoltării tehnologice.						
2. Dependența față de tehnologie și augmentările corpului uman prin tehnologie ne vor reduce umanitatea.						
3. Tehnologia va duce în final la moartea umanității.						
4. Prea multe informații false sau controlate vor duce la dispariția libertății de exprimare.						
5. Utilizarea exagerată a mijloacelor tehnologice ne împinge să păcătuim și automat ne îndepărtează de Dumnezeu și de credință.						
6. Clima și mediul înconjurător sunt afectate în mod negativ de utilizarea excesivă a unor tehnologii poluante.						
7. Tehnologia modernă influențează negativ educația.						
8. Tehnologia 5G este periculoasă și nu ar trebui să fie implementată.						
9. Vaccinul anti-COVID a fost un experiment periculos și nesănătos.						
10. Inteligența artificială reprezintă un pericol imens pentru umanitate.						
11. Tehnologia <i>DeepFake</i> reprezintă un pericol imens pentru orice persoană, imaginea acesteia putând fi pătată definitiv.						

Valori împărtășite și riscuri percepute

12. Există riscul ca datele mele personale să fie folosite în scopuri ilicite.						
--	--	--	--	--	--	--

Diferențe generaționale

Va rugăm să răspundeți la întrebările de mai jos, bifând cât mai sincer posibil o căsuță care vă reprezintă părerea față de afirmațiile menționate. (Total dezacord, dezacord, dezacord parțial, acord parțial, acord sau acord total).

Având în vedere persoanele cu o vârstă diferită de a mea, cu o diferență de minim 5 ani, consider că:

	Total dezacord	Dezacord	Dezacord parțial	Acord parțial	Acord	Acord total
1. Persoanele cu o vârstă semnificativ mai mică decât a mea ar fi avut răspunsuri mai degrabă diferite decât ale mele pentru întrebările de mai sus.						
2. Persoanele cu o vârstă semnificativ mai mare decât a mea ar fi avut răspunsuri mai degrabă diferite decât ale mele pentru întrebările de mai sus.						

Date de identificare

Următoarele întrebări reprezintă câteva date de identificare care sunt esențiale pentru analiza finală a datelor și pentru a realiza corelații cât mai precise.

	Variante de răspuns
I1 Gen	• bărbat, • femeie, • altul
I2 Vârsta	Scrisă în cifre
I3 Mediul de proveniență	• rural, • urban
I4 Venit - Cum apreciați veniturile actuale ale familiei dumneavoastră?	• Reușim să avem tot ce ne trebuie fără să ne restrângem de la ceva, • Reușim să ne cumpărăm și unele lucruri mai scumpe, dar cu restrângeri în alte domenii, • Ne ajung pentru un trai decent dar nu ne permitem cumpărarea unor lucruri mai scumpe, • Ne ajung numai pentru strictul necesar,

Valori împărtășite și riscuri percepute

	• Nu ne ajung nici pentru strictul necesar
I5 Ocupație	• elev, • student, • angajat, • șomer, • pensionar, • liber profesionist, • altceva
I6 Religie - Mă consider:	• creștin ortodox, • catolic, • protestant, • musulman, • mozaic, budist, • hindus, • ateu, • agnostic, • panteist, • spiritual, • altceva
I7 Profilul liceului absolvit	• real, • uman, • tehnologic, • economic, • pedagogic, • arte, • sportiv, • teologic, • altul
I8 Profilul studiilor universitare	• studii exacte, • studii sociale, • științe ale naturii, • studii umaniste, • inginerie, • științe juridice, • agricultura si med. veterinara, • medicina, • economie, • arte, • sport, • psihopedagogie, • teologie

Răspunsurile au fost înregistrate cu succes.

Mulțumesc frumos pentru acestea și pentru timpul acordat!

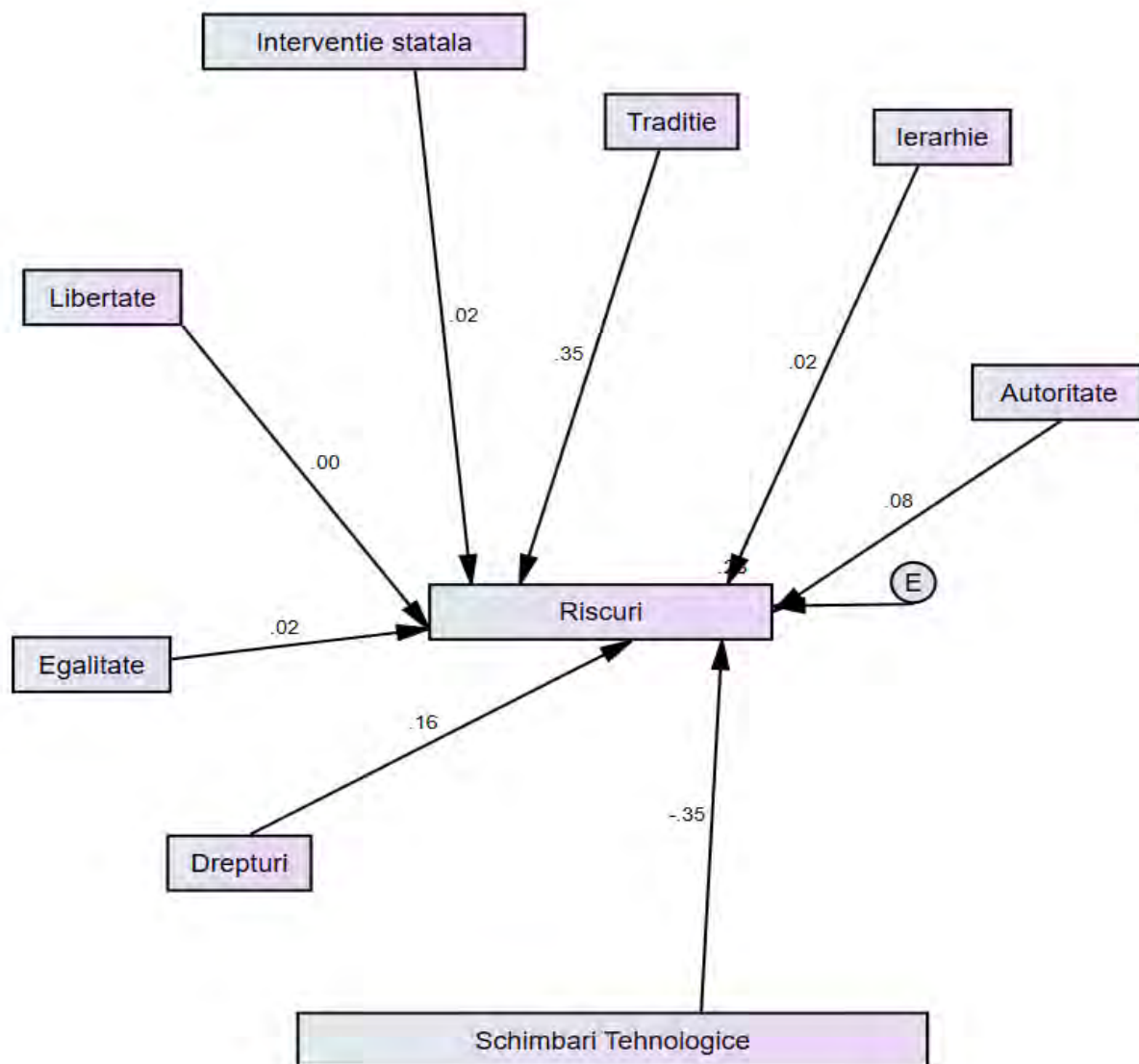
Anexa nr. 2 – Ghidul interviului

1. **Dacă vă puteți prezenta pe scurt? Cine sunteți, ce vârstă aveți, ce studii aveți și cu ce vă ocupați?**
2. **Vorbind despre tehnologie:**
 - a. **Considerați că, de-a lungul vieții, apariția noilor tehnologii v-a afectat mai degrabă în mod pozitiv sau negativ?** (cum ar fi dezvoltarea constantă a calculatoarelor personale, a telefoanelor inteligente, a mijloacelor de comunicare dar și alte tehnologii cum ar fi cele din cadrul medicinei sau a unor diferite industrii care au devenit din ce în ce mai automatizate)
 - b. **Cât de ușor/greu v-ați adaptat la noile tehnologii și la impactul produs de acestea?** Aveți și câteva exemple? (cum ar fi tranziția de la un telefon mobil clasic la unul inteligent, sau ușurința de a comanda mâncare de pe un ecran la restaurant în loc de a merge la un angajat, sau utilizarea caselor automate din supermarket-uri în loc de a merge la casa de marcat)
 - c. **Considerați viteza evoluției tehnologice prea rapidă sau prea înceată?** De ce? (aici vrem să vedem dacă persoana intervievată consideră schimbările tehnologice ca fiind prea rapide și dacă este cazul, dacă lucrul acesta nu îngreunează posibilitatea de adaptare sau dacă nu „obligă” individul să se adapteze pentru a face față nevoilor vieții moderne)
3. **În general, în viață, care ar fi cele mai mari pericole sau riscuri existente în societate? Riscuri legate de viață, de sănătate, de locul de muncă, de familie, economice, sociale, de război?** (aici vom pune accent pe opinia individului în legătură cu cele mai mari riscuri percepute de persoană în legătură cu economia, cum ar fi inflația sau sărăcia sau lipsa locurilor de muncă, cu societatea și cultura, cum ar fi destrămarea familiei tradiționale, pierderea tradițiilor sau infiltrarea unor ideologii necaracteristice culturii românești în țară, și în final în legătură cu tehnologia, cum ar fi pierderea locurilor de muncă, supravegherea excesivă din partea statului sau a companiilor, siguranța datelor personale, radiație, poluare sau diferite vaccinuri)
4. **Dar în legătură cu tehnologia și noile tehnologii, care ar fi cele mai mari riscuri sau pericole per care le percepeți în legătură cu acestea?** Aici putem să ne referim la diferite aspecte ale tehnologiei moderne cum ar fi: rețelele de socializare, dezvoltarea

softurilor AI și a roboților care ar putea lăsa mulți oameni fără locuri de muncă, energia nucleară sau bombele atomice, noile vaccinuri sau puterea de supraveghere a guvernului prin tehnologie.

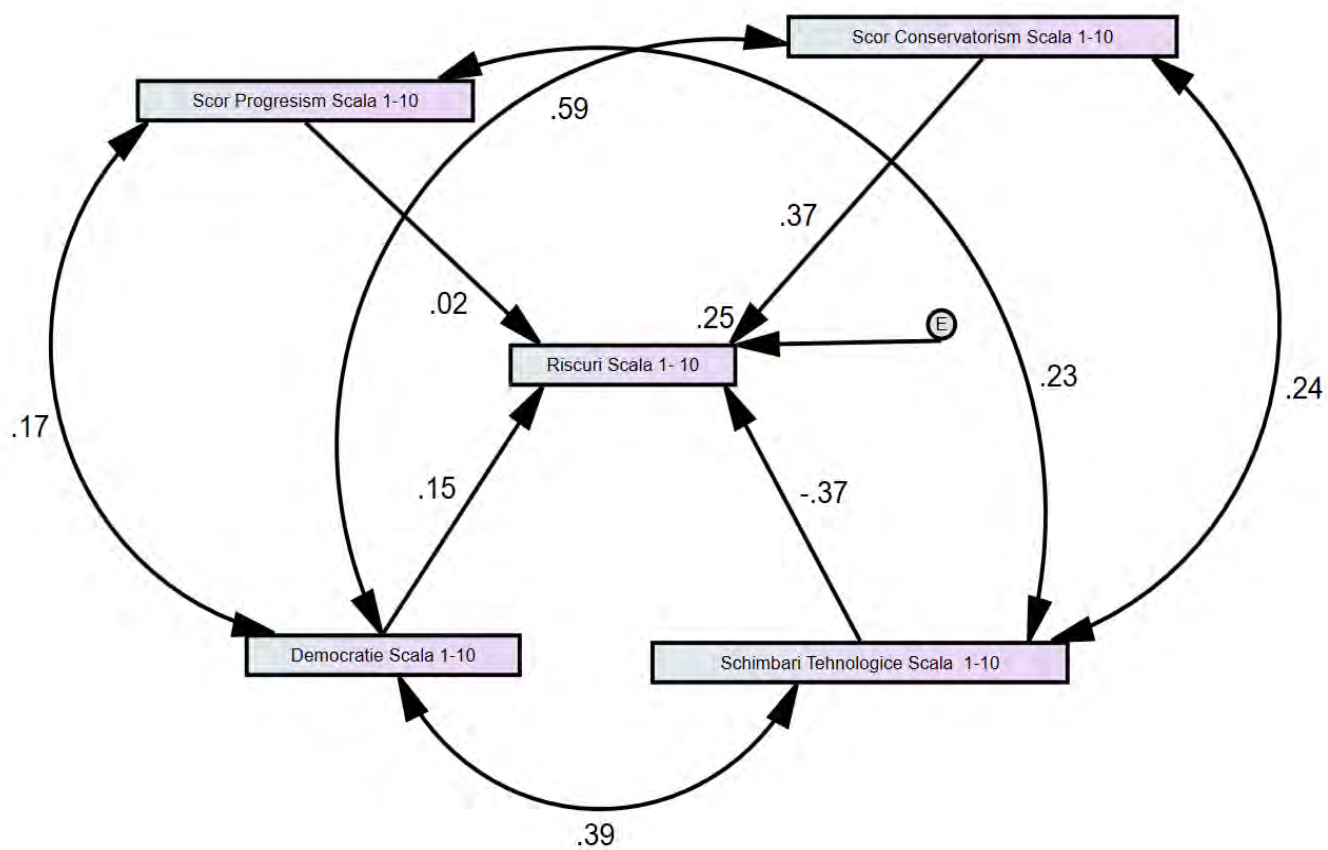
5. **Dacă discutăm despre societate, considerați schimbările în cadrul culturii, al comportamentului oamenilor și al tradițiilor mai degrabă ca fiind ceva benefic sau nu?** (aici putem oferi câteva exemple dacă întrebarea nu este clară, cum ar fi schimbările recente produse în rolurile de gen, în propagarea diversității și exprimării sexualității, în renunțarea la diverse tradiții și instituții cum ar fi căsătoria, nunta sau cultura *kitch*-ului, totodată, putem vorbi despre relevanța menținerii *statusquo*-ului, a tradițiilor și a ordinii sociale deja existente)
6. **Dacă discutăm despre economie, ce părere aveți despre aceasta, despre piața liberă, intervenția statului?** (aici putem detalia prin a vorbi despre avantajele sau dezavantajele pieței libere sau/și despre avantajele sau dezavantajele intervenției statului în economie)
7. **Dacă discutăm despre democrație, ce poziție aveți față de principiile acesteia, mai precis, egalitatea în fața legii, drepturi egale și libertate?** (aici vom discuta despre diversele principii ale democrației dar și despre nevoia de responsabilități civice cum ar fi implicarea în demersurile comunității, implicarea în politică și participarea la vot)
8. **Având în vedere cele discutate, există ceva din cele menționate care considerați că la un moment dat v-a făcut să simțiți frică?** (aici continuăm întrebarea anterioară și vrem să aflăm dacă respondentul a avut sentimente profund negative în legătură cu cele discutate anterior, sentimente care tind spre frică, panică, anxietate profundă etc)
9. **Mai departe, considerați că există sau ca poate vor exista tot mai multe noi tehnologii care pot insufla acest sentiment în oameni?** (așa cum au fost afectați oamenii de-a lungul timpului, credeți că vor fi în continuare afectați și pozitiv dar și negativ sau că lucrurile se vor schimba?)
10. **Dacă vorbim despre rude, apropiați sau cunoștințe care sunt mult mai în vârstă sau mult mai tinere, considerați că acestea ar avea o perspectivă diferită în legătură cu cele discutate?** Dacă da, care ar fi aceste perspective?
11. **Dacă mai aveți ceva de adăugat în legătură cu cele discutate?**

Mulțumiri.

Anexa nr. 3 - Model SEM de corelație 1 între dimensiunile principale

Valori împărtășite și riscuri percepute

Anexa nr. 4 - Model SEM de corelație 2 între dimensiunile principale mari